

RAPPORT 582

Nota Diest, Michel Theysstraat 6

Verbouwing van een brasserie tot drie appartementen en de nieuwbouw van twee appartementen

Deel 1: Verslag van Resultaten

Patrick Reygel & Petra Driesen
April 2021

ARON-RAPPORT 582

NOTA

**DIEST, MICHEL THEYSSTRAAT
VERBOUWING VAN EEN BRASSERIE TOT DRIE APPARTEMENTEN EN DE
NIEUWBOUW VAN TWEE APPARTEMENTEN**

Patrick Reygel & Petra Driesen

Tongeren
2021

Colofon

ARON rapport 582 –Nota - Diest, Michel Theysstraat 6, Verbouwing van een brasserie tot drie appartementen en de nieuwbouw van twee appartementen

Erkend archeoloog:	Patrick Reygel (OE/ERK/Archeoloog/2015/00092)
Auteurs:	Patrick Reygel & Petra Driesen
Foto's en tekeningen:	ARON bv (tenzij anders vermeld)
Wettelijk depot:	D/2018/12.651/39
ID Archeologienota:	5342

Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be

Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bv mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

ARON bv

Archeologisch Projectbureau
Neremweg 110
3700 Tongeren
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel: 012/225.250
fax: 012/770.034

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
INLEIDING	3
DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN	4
Hoofdstuk 1. Het Onderzoeksgebied	4
1. Situering onderzoeksgebied.....	4
2. Archeologische voorkennis	8
3. Geplande bodemingrepen	12
4. In akte genomen maatregelen	17
Hoofdstuk 2. Proefputten- en sleuvenonderzoek.....	18
1. Beschrijvend gedeelte.....	18
1.1 Administratieve gegevens.....	18
1.2 Onderzoeksvragen en randvoorwaarden.....	20
1.3 Werkwijze, verloop en actoren	21
2. Assessment	24
2.1 Landschappelijke opbouw van het onderzoeksgebied	24
2.2 Sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren.....	25
2.3 Vondsten.....	32
2.4 Assessment van stalen	32
2.5 Conservatie-assessment	32
3. Conclusie.....	33
3.1 Synthese van de site	33
3.2 Potentieel op kenniswinst.....	33
3.3 Impact van de geplande werken	33
3.4 Afweging noodzaak vervolgonderzoek	34
4. Samenvatting	35
DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	36
1. Gemotiveerd advies	36
2. Programma van maatregelen: opgraving.....	37
2.1 Afbakening van het projectgebied	37
2.2 Wetenschappelijke doelstellingen en onderzoeksvragen	38
2.3 Het onderzoek	39
2.4 Actoren	47

2.5 Geschatte tijdsduur.....	48
2.6 Kostenraming.....	48
2.7 Vergaderingen	49
2.8 Randvoorwaarden voor bewaring van het archeologisch ensemble	49
3. Programma van maatregelen: behoud in situ.....	50
3.1 Afbakening van het projectgebied	50
3.2 Strategie.....	51
3.3 Uitvoeringswijze.....	51
3.4 Fasering.....	51
3.5 Competenties van de uitvoerder	51
3.6 Risicofactoren	51

BIBLIOGRAFIE

BIJLAGEN

- Bijlage 1: Periodentabel A4
- Bijlage 2: Kadasterplan
- Bijlage 3: Afbeeldingenlijst
- Bijlage 4: Inplantingsplan NT
- Bijlage 5: Ontworpen toestand en snedes nieuwbouw en portierswoning
- Bijlage 6: Overzichtsplan aanwezige nutsleidingen op bestaande toestand (BT)
- Bijlage 7: Proefsleuvenplan op bestaande toestand (BT)
- Bijlage 8: Proefsleuvenplan op ontworpen toestand (OT)
- Bijlage 9: Detail proefsleuvenplan op ontworpen toestand (OT)
- Bijlage 10: Profieltekeningen proefsleuvenonderzoek
- Bijlage 11: Profielbeschrijving
- Bijlage 12: Lijst van afkortingen
- Bijlage 13: Toelating voor een handeling aan of in beschermd onroerend erfgoed
- Bijlage 14: Fotolijst proefsleuvenonderzoek
- Bijlage 15: Sporenlijst proefsleuvenonderzoek
- Bijlage 16: Vondstenlijst proefsleuvenonderzoek
- Bijlage 17: Voorstel opgravingsplan

INLEIDING

Voorliggende nota behandelt de resultaten van het uitgesteld archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, dat uitgevoerd werd naar aanleiding van het aanvragen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen op een 1481 m² groot gebied gelegen aan de Michel Theysstraat 6 in Diest (prov. Vlaams-Brabant). Het projectgebied bevindt zich binnen de historische stadskern van Diest, een vastgestelde archeologische zone.¹ Daarenboven bevindt zich ter hoogte van het terrein het beschermd monument 'Minderbroedersklooster'², een beschermde portierswoning behorende tot het klooster³ en de Tuin van brouwerswoning Cerckel, geïnventariseerd als historische tuin en park.⁴

Aangezien op het moment van de aanvraag van de vergunning er zich op het terrein nog een boom bevond die gekapt moet worden via een kapvergunning evenals een te slopen veranda en verhardingen, werd er conform onderafdeling 7 van het Onroerend Erfgoeddecreet een archeologienota met uitgesteld traject opgemaakt door ARON bv en bij het Agentschap Onroerend Erfgoed ingediend. Deze archeologienota, die ID 5342⁵ meekreeg, werd door Onroerend Erfgoed in akte genomen met als voorwaarde dat het naleven van het voorgestelde Programma van Maatregelen en het naleven van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013 als voorwaarden in de stedenbouwkundige vergunning werden opgenomen.

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem dat in februari 2018 uitgevoerd werd, betrof een **proefputten en proefsleuvenonderzoek** (2018B201). Omwille van diverse wijzigingen in het ontwerp kon dit rapport pas afgewerkt worden in april 2021. De geplande bodemingrepen en de resultaten van het proefsleuvenonderzoek worden omschreven in deel 1 van deze nota. Op basis van de resultaten van dit onderzoek blijkt verder onderzoek - en meer bepaald een gedeeltelijke archeologische opgraving en een gedeeltelijke *in situ* bewaring - nodig te zijn. Dit wordt gemotiveerd en omschreven in het Programma's van Maatregelen.

¹ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11884>

² <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/142>

³ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/134>

⁴ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/134476>

⁵ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/5342>; De Langhe H. & Driesen P. (2017).

DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN

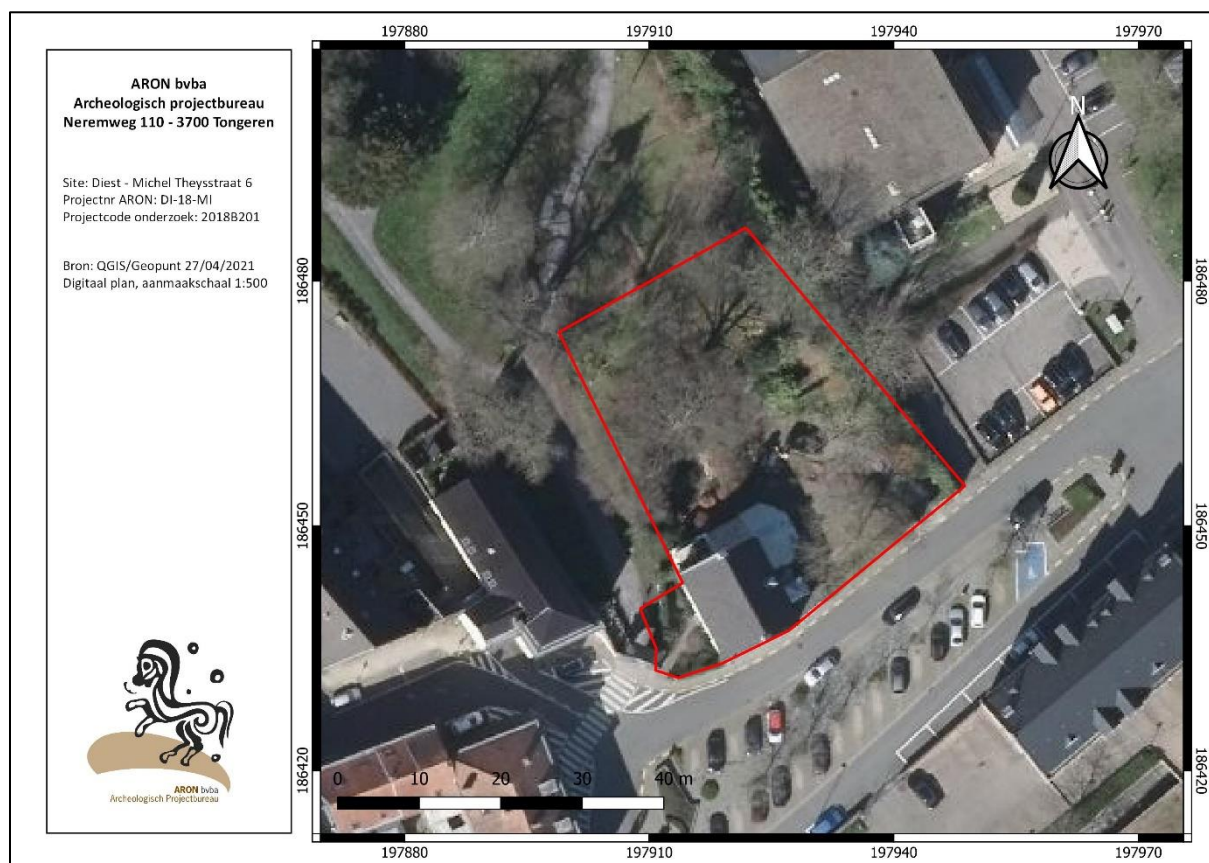
HOOFDSTUK 1. HET ONDERZOEKSGBIED

1. Situering onderzoeksgebied

Het bureauonderzoek, dat in het kader van de opmaak van de archeologienota 5342⁶ door ARON bv werd uitgevoerd, reikte volgende info over het plangebied aan:

De initiatiefnemer plant op een 1481 m² groot gebied langs de Michel Theysstraat 6 te Diest (prov. Vlaams-Brabant) de verbouwing van de vroegere portierswoning - tot voor kort brasserie - van het voormalige Minderbroedersklooster tot drie appartementen evenals de bouw van twee bijkomende appartementen. De zone waar bodemingrepen zijn voorzien is ca. 530 m² groot.⁷

Het onderzoeksterrein, kadastraal gekend als Diest, afd. 1, sectie A, percelen 1413C en 1406R, wordt tot op heden ingenomen door de voorgenoemde portierswoning/brasserie met veranda in het zuiden en het zuidelijk deel van de boven vernoemde tuin. De tuin bestaat ter hoogte van het onderzoeksterrein uit begroeiing (bomen, struiken, grasperken), een terras, verharde paden en een verharde inrit.

Afb. 1: Kleurenorthofoto met aanduiding van het onderzoeksterrein (rood).

⁶ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/5342>; De Langhe H. & Driesen P. (2017).

⁷ In de archeologienota werd in eerste instantie berekend dat deze zone 347 m² groot was.

Het projectgebied bevindt zich binnen de historische stadskern van Diest, een vastgestelde archeologische zone.⁸ Daarenboven bevindt zich ter hoogte van het terrein het beschermd monument 'Minderbroedersklooster'⁹, een beschermde portierswoning behorende tot het klooster¹⁰ en de Tuin van brouwerswoning Cerckel, geïnventariseerd als historische tuin en park¹¹ (Afb. 1).

Diest is gelegen in de Demervallei, op de grens van de Kempen en het Hageland. De Demervallei wordt in Diest omzoomd door de uitlopers van de Hagelandse heuvelruggen met een hoogte van iets minder dan 70 m. Deze heuvels zijn gevormd uit tertiaire Diestiaanafzettingen. De Oude Demer meandert door het stadscentrum van Diest op ca. 140 m ten noordwesten van het onderzoeksterrein om af te buigen in zuidoostelijke richting en hier op ca. 100 m van het onderzoeksterrein te stromen. Op ca. 110 m ten zuidwesten van het onderzoeksterrein mondt de Verversgracht, die vanuit het noordoosten op ca. 15 m ten zuidoosten van het terrein stroomt, uit in de Oude Demer. Het onderzoeksterrein daalt zacht af in zuidoostelijke richting van ca. 22 m TAW naar ca. 21 m TAW (Afb. 2).

Op het onderzoeksterrein, in het zuiden van de Demervallei gelegen, bevinden zich volgens de quartaire kaart alluviale afzettingen van de Demer (Afb. 3). Op de bodemkaart wordt de volledige binnenstad door een OB-bodem aangeduid, een bebouwde zone waar het bodemprofiel gewijzigd of vernietigd is door de mens (Afb. 4). Vermoedelijk komen op het terrein echter vochtige kleigronden voor, vermits deze ook aangetroffen werden tijdens een archeologische opgraving vlak ten noorden van het huidige onderzoeksterrein.

Het Minderbroedersklooster (circa 1230-1797) bleef, binnen de begrenzing van een 18de-eeuwse poort met portierswoning, oude muurfragmenten en een Demerarm, qua omvang vrijwel intact bewaard. Het klooster zou gebouwd zijn omstreeks 1228-1230 op het 'Nuland', een pas ontgonnen moerassig gebied, gelegen tussen twee Demerarmen. De jonge orde genoot de steun van de heren van Diest: velen wensten begraven te worden in de Minderbroederskerk. In de 15de eeuw werd een nieuwe kerk opgericht en zou het klooster grondig herbouwd zijn. De kerk werd omstreeks circa 1580 sterk beschadigd. Herstellingswerken vonden plaats tussen 1592 en 1606. Tijdens de 17de en 18de eeuw werd de kerk aanzienlijk verrijkt met barok meubilair. In 1796 werd het klooster afgeschaft door de Fransen en in 1797 werd het ensemble als nationaal goed verkocht aan burger Jean-Philippe Pirlet, die de kerk en de meeste gebouwen liet slopen. Op de vroegere boomgaard na bleef de omvang van het kloostergoed wel intact.¹² Overgebleven constructies na de sloop zijn enkel de kloosteringang, de infirmerie en de voormalige portierswoning die nog in gebruik werd genomen als gendarmeriekazerne en daarom niet in de verkoop opgenomen werd.

Omstreeks circa 1860-1880 werd de site heringericht tot privétuin / brouwerstuin waarin de monumentale kloosterrelicten werden geïntegreerd.¹³ Van oudsher waren brouwerijen te Diest gevestigd in het noordelijke stadsdeel. Tijdens de 19de eeuw was de bierproductie de belangrijkste nijverheidstak in Diest. Brouwerij Pieck was mogelijk een voortzetting van de brouwerij van het naastliggende refugehuis van de abdij van Averbode. Pas in 1881 slaagde Charles Pieck erin ongeveer de helft van het voormalige kloosterdomein te kopen en in te lijven bij de "lusttuin" die op dat moment werd aangelegd. Al in 1873 was de bouw van een ijskelder geregistreerd die nog in de tuinzone aanwezig is.

De westelijke lob van de tuin, ongeveer één derde van de oppervlakte, werd in 1940 bij een belendend eigendom gevoegd en door een muur van betonplaten afgescheiden.¹⁴ Omstreeks 1990 kwam het woonhuis van de brouwerij leeg te staan en viel alle onderhoud in het park weg. Ergens tussen 1997 en 2001 werd het perceel van

⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11884>

⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/142>

¹⁰ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/134>

¹¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/134476>

¹² Wouters (2003) 3.

¹³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/142>

¹⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/134476>

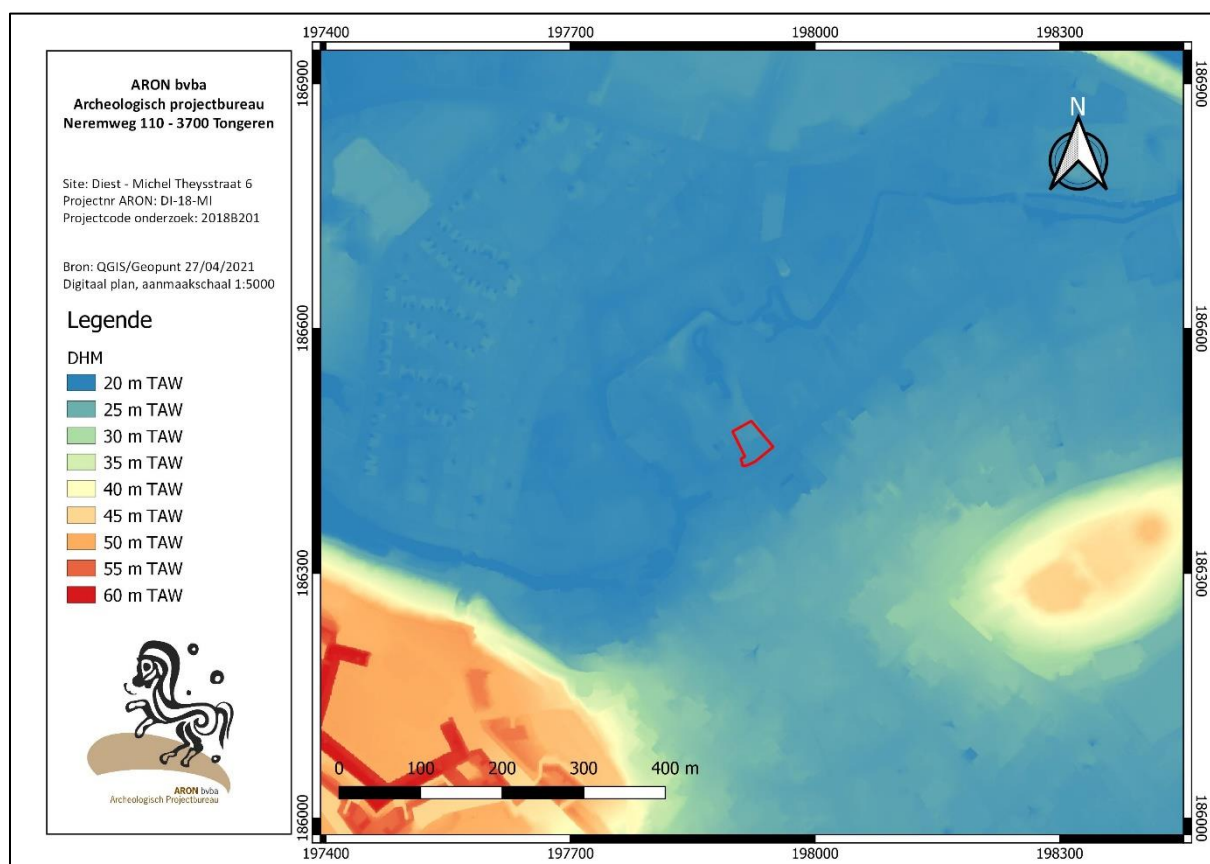
de voormalige portierswoning, het huidige onderzoeksterrein, vergroot door er enkele meters van het park aan toe te voegen. Door deze uitbreiding ligt de kloosterkerk nu binnen het huidige projectgebied. De portierswoning werd intussen omgebouwd tot brasserie.¹⁵

Het terrein was gedurende de voorbije eeuwen steeds deels bebouwd en deels in gebruik als tuin. Volgens de historische en cartografische bronnen moet de Minderbroederskerk reeds in de 16de eeuw in het noorden van het onderzoeksterrein gestaan hebben, op ca. 9,5 m ten noorden van de huidige projectzone. De bebouwing in het zuiden van het terrein zou reeds in de 18de eeuw gesitueerd zijn in het zuidwesten van het terrein, maar de oudste kaarten / gravures geven een onduidelijk beeld.

Vanaf het einde van de 18de eeuw zijn de portierswoning en de Minderbroederskerk respectievelijk in het zuiden en het noorden van het betrokken perceel afgebeeld op de historische kaarten, buiten de zone waar binnen het huidige project bodemingrepen zullen plaatsvinden. Ten noorden van de kerk lagen de gebouwen van het klooster. De kerk werd gesloopt omstreeks het einde van de 18de eeuw-begin 19de eeuw, waardoor naast de portierswoning het terrein ingenomen werd door een tuin en 2 kleine bijgebouwtjes die inmiddels verdwenen zijn. Eén van beide gebouwtjes lag enkel gedurende een korte periode in de 19de eeuw ter hoogte van de huidige projectzone. Ter hoogte van de noordwestelijke terreingrens liep vanaf de 19de eeuw een pad in noordelijke richting. Dit pad lag echter buiten de projectzone.

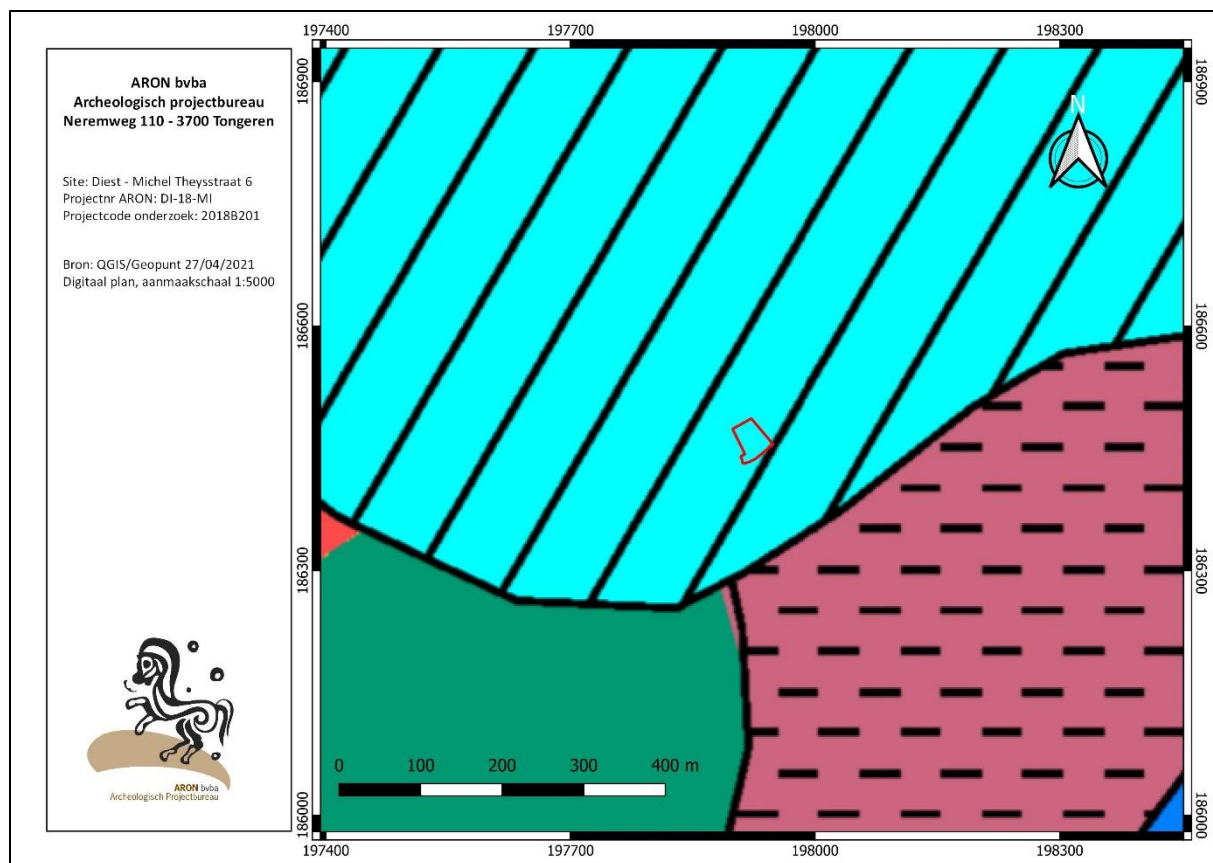
In een recenter verleden werd een veranda aan de portierswoning aangebouwd en werden verhardingen binnen de projectzone aangelegd.

De recente verstoringen op het terrein zijn beperkt.

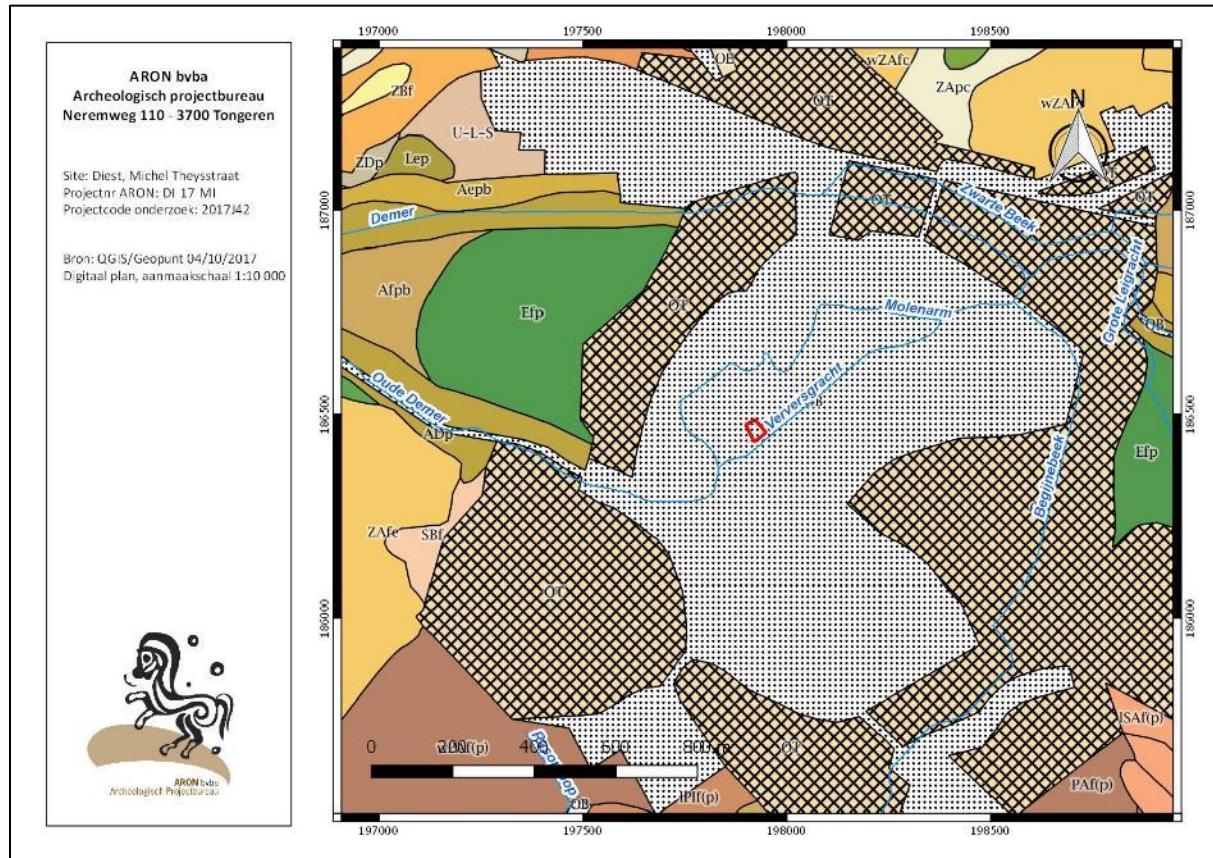

Afb. 2 : Uittreksel uit het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II met aanduiding van het onderzoeksterrein (rood).

¹⁵ Wouters (2004) 58.

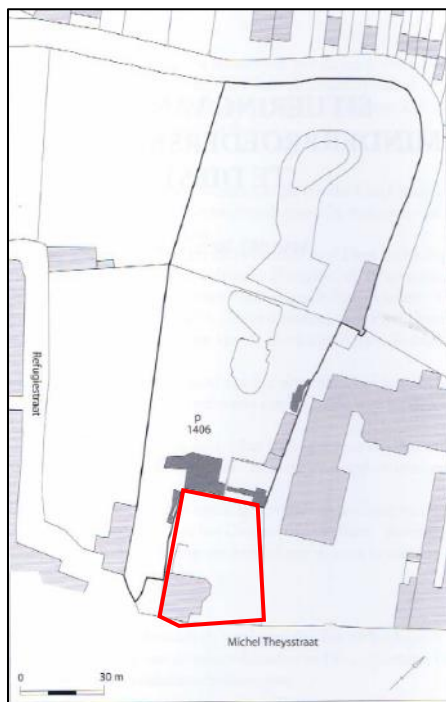
Afb. 3 : Uittreksel Quartair profieltypekaart kaartblad 25: Hasselt met afbakening van het onderzoeksterrein in het rood (blauw: Demeralluvium, groen zandleem; paars: zandleem op bedekt alluvium).

Afb. 4 : Uittreksel uit de bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksterrein (rood).

2. Archeologische voorkennis

Het onderzoeksterrein ligt binnen de historische stadskern van Diest, vastgesteld als archeologische zone en binnen de site van het Minderbroedersklooster in het zogenaamde 'Park Cerckel' en is sinds 1997 beschermd als monument (DIBE 41640) en aangeduid als CAI locatie 2333.

Op de kloostersite werd ten noorden van het huidige onderzoeksterrein reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd in 2003-2004 n.a.v. het opknappen van 'park Cerckel' en toenmalig geplande bouwwerken (afb. 5).

Uit cartografisch onderzoek bleek reeds dat het klooster gebouwd was volgens een algemeen gebruikt concept voor kloosterarchitectuur: een kloosterkerk waartegen drie vleugels waren gebouwd, waardoor een vierkante plattegrond ontstond. In het midden van dat vierkant bevond zich de kleine kloostertuin, aan vier zijden omringd door een overdekte pandgang van de kloostervleugel.

Afb. 5: Overzichtsplan van de opgraving in 2003 (tekening MW-VIOE) met aanduiding van het huidige onderzoeksterrein (rood) (Bron: Wouters (2004b), analoog plan, dd 04/10/2017, aanmaakschaal onbekend, 2018B201).

De in 2003 archeologisch onderzochte sleuven (afb. 6) hebben een groot deel onthuld van de westelijke vleugel (met pandgang), de zuidelijke pandgang (gelegen tegen de kloosterkerk) en de hoek van de oostelijke met de noordelijke vleugel. Op basis van de blootgelegde buitenmuren van de westelijke en de noordelijke vleugel, kon de buitenomvang van het klooster gereconstrueerd worden tot een vierkant van 40 x 40 m (afb. 7). Mogelijk was de noordelijke vleugel echter breder, maar dit kon tijdens het archeologisch onderzoek niet vastgesteld worden.¹⁶

Op basis van de reconstructie van het grondplan is geweten dat de kloosterkerk ten zuiden van het toenmalige onderzoeksterrein lag en vermoedelijk 20 m breed was. Vermits de kerk dus te situeren was ter hoogte van de tuin van de portierswoning (het noorden van het huidige onderzoeksterrein, op ca. 9,5 m ten noorden van de huidige projectzone), kon de kerk tijdens het toenmalige onderzoek niet blootgelegd worden. De plaats en bouwwijze van de muur in de tuin van de portierswoning geven aan dat deze zeer waarschijnlijk een restant is van de zuidelijke gevel van de kloosterkerk. Ook historische bronnen bevestigen de aanwezigheid van de kerk op deze plaats. Vermoedelijk heeft men bij de afbraak van de kerk een stuk van de zuidelijke gevel laten staan om te voldoen aan de voorschriften om in een afsluitingsmuur te voorzien.¹⁷

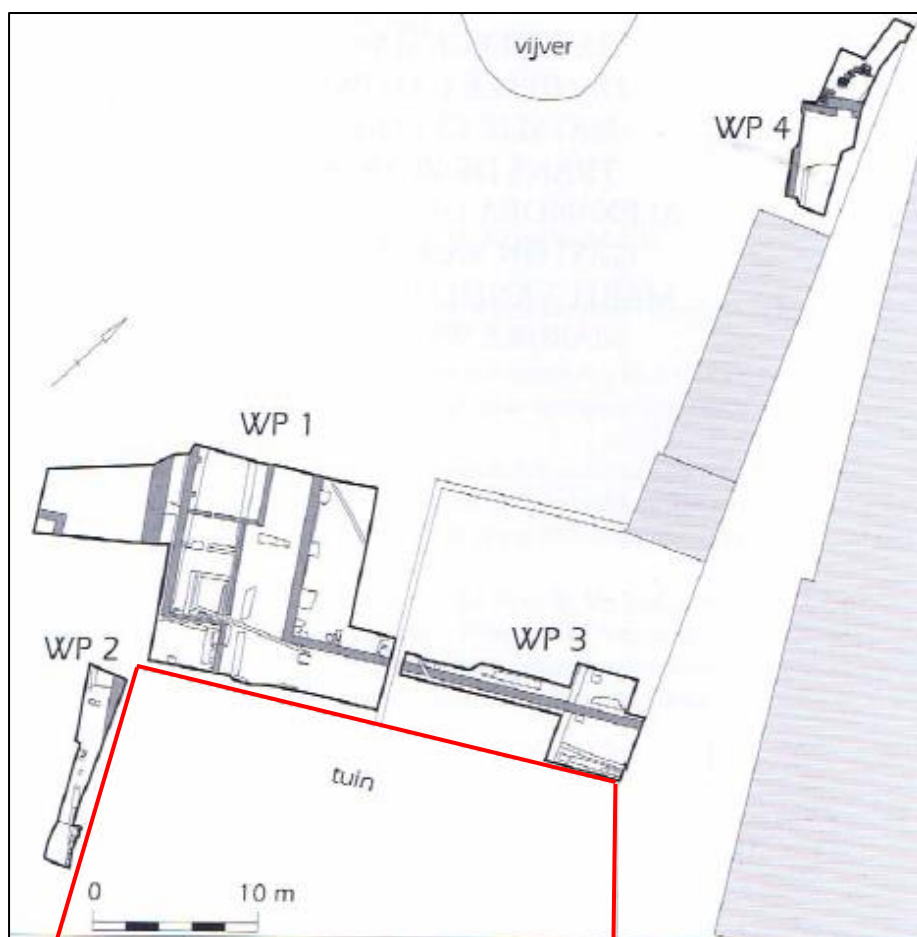
Ter hoogte van het klooster werden een 20-tal skeletten aangetroffen in de zuidelijke en de westelijke pandgang van het voormalige klooster, vlak ten noorden van de kerk.¹⁸ De aanwezigheid van kinderskeletten zou erop kunnen wijzen dat hier (Diestse) burgers begraven liggen en geen Minderbroeders. In de westelijke pandgang werden tevens een aantal grafkisten gevonden, op een lager niveau dan de overige skeletten.¹⁹

¹⁶ Wouters (2004b) 66-67.

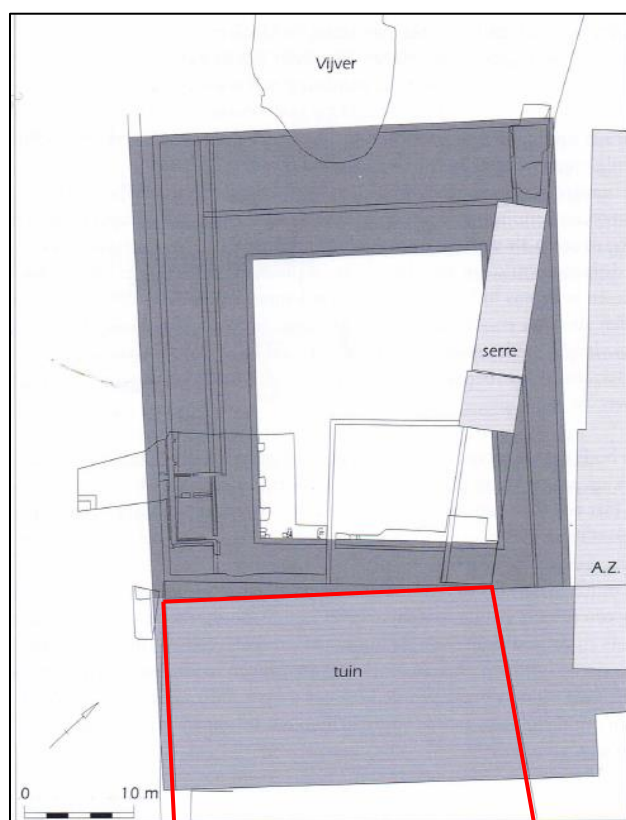
¹⁷ Wouters (2003) 4; Wouters (2004b) 52, 56, 68.

¹⁸ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/2333>

¹⁹ Wouters (2003) 4; Wouters (2004b) 53.

Afb. 6: Overzichtplan van de opgraving in 2003 (tekening MW-VIOE) met aanduiding van het huidige onderzoeksterrein (rood) (Bron: Wouters (2004), analoog plan, dd 04 oktober 2017, aanmaakschaal onbekend, 2018B201).

Afb. 7: Mogelijke reconstructie van het grondplan van het klooster (Tekening MW – VIOE) met aanduiding van het huidige onderzoeksterrein (rood) (Bron: Wouters (2004), analoog plan, dd 04/10/2017, aanmaakschaal onbekend, 2018B201).

Ook ten oosten van het huidige onderzoeksterrein zouden in de jaren 1930, bij de bouw van een inmiddels verdwenen ziekenhuisvleugel, grafkelders zijn aangetroffen. *Gilbert van der Linden* schreef in 1940 het volgende: *'de St-Jozefskliniek is gedeeltelijk opgebouwd op de plaats waar vroeger het Minderbroedersklooster oprees. Bij het delven der grondvesten van den nieuwen bouw in den hof werd een gansch reeks grafkelders tegen den zuid-westermuur blootgelegd. Van binnen waren deze grafsteden mooi wit gekalkt. Geen enkel opschrift werd er gevonden. Het halfvergaan gebeente werd naar het Stadskerkhof overgebracht. Verschillende graven werden echter niet opengebroken om de stevigheid der baksteen en gewelven; ze werden bij de fundeering ingewerkt'*.²⁰

Uit de reconstructie van de kloosterplattegrond bleek dat deze grafkelders onder het koor van de voormalige Minderbroederskerk lagen (afb. 7). Over de bewaringstoestand van de graven en grafkelders in de kerk is niets bekend.

Wel is geweten dat de graven, ouder dan 1633, niet of moeilijk identificeerbaar zijn, indien deze archeologisch opgegraven zouden worden. In 1633 deed de toenmalige gardiaan immers alle oude zerken en grafsteden in de kerk afbreken en verkopen. Hierdoor verdwenen al de oude opschriften op de graven van de heren en vrouwen van Diest.²¹ Grafstenen van na 1633 zijn vermoedelijk verwijderd tijdens de afbraak van het klooster op het einde van de 18de eeuw, waardoor ook de jongere graven weinig kans maken op identificatie.²²

Op basis van 'doodsboeken' van omliggende parochies, kunnen echter alsnog representatieve lijsten opgesteld worden van de leken die hun laatste rustplaats kozen bij de Minderbroeders. In deze boeken werd immers inkomsten van de diensten en alles wat ermee verband hield, genoteerd. Ook werd geregistreerd wanneer men de overledene begroef in een andere kapel of kerk, zoals de Minderbroederskerk. Op basis van de 'doodsboeken' uit de Sint-Sulpitiusparochie kon zo een representatieve lijst opgesteld worden van de leken uit deze parochie die in de Minderbroederskerk begraven werden. Hieruit bleek dat gedurende de 16de eeuw 60 parochianen bij de Minderbroeders begraven werden. Hiervan waren er 20 ingeschreven als begraven *'tot den minderbruere'*, 36 in de kloosterkerk, 3 in het koor van deze bidplaats en 1 in het kloosterpand.²³

Hieruit blijkt dat er zeker nog meer graven binnen het kloosterdomein verwacht kunnen worden. Gezien het huidige onderzoeksterrein tot in de 18de eeuw tot het kloosterdomein behoorde, kunnen graven op het terrein dan ook niet uitgesloten worden.

Enkele andere CAI locaties (Afb. 8) in de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied dateren uit de middeleeuwen en nieuwe tijd.

Op ca. 25 m ten westen van het onderzoeksterrein geeft CAI locatie 160335 de locatie van de Binnenmolen/Grachtmolen aan: een inmiddels verdwenen watermolen behorend tot het Minderbroedersklooster. De molen werd voor het eerst vermeld in 1334.²⁴

CAI locatie 3843 geeft de ligging van het voormalige Sint-Eligiusgasthuis weer, daterend uit de late middeleeuwen. In 1995 werd hier een begraafplaats blootgelegd die met het oude ziekenhuis verbonden kon worden.²⁵

CAI locatie 210006 is de locatie van het Refugiehuis, dat zeker dateert uit de 15de eeuw en een bewogen bouwhistorie kende. Er werd in de 16de eeuw een kapel opgericht, een nieuwe vleugel gebouwd en de oude gedeelten werden verfraaid. Na een uitbreiding van het domein werd in 1797 het Refugium verkocht en werden

²⁰ Van der Linden (1940) 67.

²¹ Raymaekers (1870), 292.

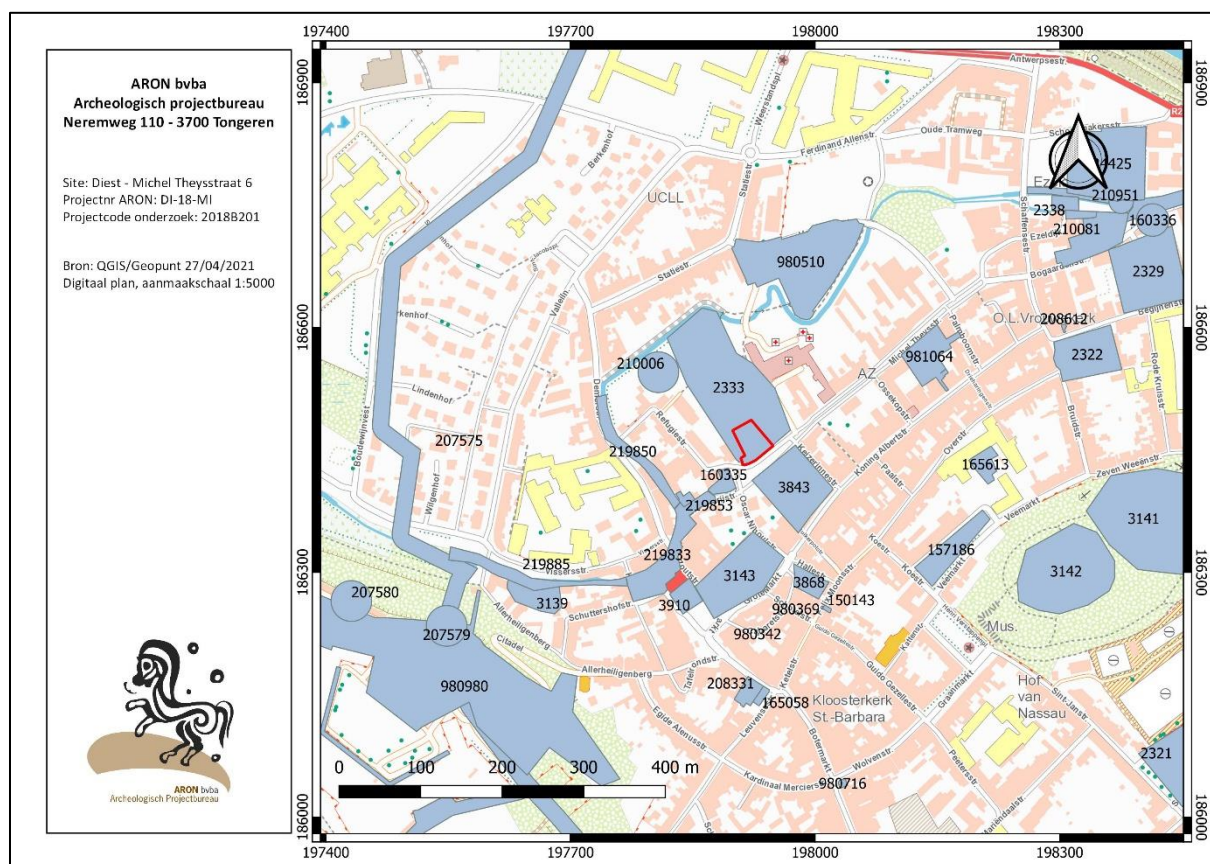
²² Wouters (2004b) 53.

²³ Wouters (2004b) 54.

²⁴ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/160335>

²⁵ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/3843>

meerdere gebouwen afgebroken door particulieren. In 2015 werden bij graafwerken voor de heraanleg van een zwembad ondergrondse muurconstructies, vloeren en archeologische lagen aangetroffen. De *Ferrariskaart* toont op deze plaats de apsis van de kapel opgericht op het domein.²⁶

Afb. 8: Detail uit de Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van de omliggende vindplaatsen (lichtblauw) en het onderzoeksterrein (rood).

Sinds het uitvoeren van de proefsleuven en het schrijven van de nota zijn hier recent nog enkele CAI-locaties bijgekomen. CAI locatie 219853 omvat de erfgoedwoning ‘het Spijker’ behorende tot het Refugium van de abdij van Tongerlo. CAI locaties 219833 en 219850, 100 m westwaarts gelegen, behoren tot het project ‘Demer door Diest’ waarbij de loop van de Demer opnieuw werd bloot gelegd. Tijdens de archeologische begeleiding en opgraving werden diverse registraties gedaan waaronder (post)midleleeuwse bakstenen kaaimuren, ijzerzandstenen muren geïnterpreteerd als een scheepvaartcomplex, resten van aanlegplaatsen en restanten van een oude gevangenistoren. CAI locatie 980510, ca. 250 m ten noordoosten gelegen, wees op de vondst van twee kleine wandscherven Rijnlands steengoed, gevonden in de fluviatiele afzetting. CAI locatie 981064, 350 m ten noordoosten gelegen, omvat de resultaten van een vooronderzoek met waardevolle archeologische resten waaronder laatmiddeleeuwse muurresten en een middeleeuwse begraving vermoedelijk gerelateerd met het Cellebroedersklooster.

²⁶ <https://cai.onroenderfgoed.be/locatie/210006>

3. Geplande bodemingrepen

De initiatiefnemer plant in een ca. 1481 m² groot gebied, kadastraal gekend als Diest, afd. 1, sectie A, percelen 1413C en 1406R en gesitueerd langs de Michel Theysstraat in Diest (prov. Vlaams-Brabant), de verbouwing van een bestaande woning (de portierswoning) tot drie appartementen en de bouw van twee bijkomende appartementen (*afb. 9-12, BIJLAGE 4-5*). Bodemingrepen en afbraakwerken vinden enkel plaats in een zone van ca. 530 m² in het zuiden van het terrein.

De bodemingrepen in het kader van dit project werden diverse malen gewijzigd om rekening te houden met archeologische, bouwkundige en landschappelijke standpunten. Onderstaand beschreven bodemingrepen omvatten de laatste en finale stand van zake en verschillen dan ook dan deze die beschreven zijn in de archeologienota.

Alvorens de werken van start gaan, worden verhardingen en een glazen veranda ten noorden van de bestaande woning afgebroken. Tevens wordt één boom gerooid en een uitgravingen gedaan voor nutsleidingen in de gang van de bestaande portierswoning. Deze werken vinden allen plaats in een zone van ca. 430 m² (*Afb. 9, geel*). De hemelwaterput die oorspronkelijk binnen de bestaande kelder van de portierswoning was gepland, zal niet meer gebouwd worden omwille van het groendak en het gebruik van infiltratiebuizen in de bodem.

Verder kan gesteld worden dat voor de bouw van de twee nieuwbouw appartementen (incl. funderingen en nutsleidingen) over een oppervlakte van 106 m² tot op een diepte van 0,5 m t.o.v. het maaiveld afgegraven wordt. Rondom deze nieuwbouw worden diverse nutsleidingen en kleinere bodemingrepen uitgevoerd voor de inrichting van het terrein. Ook deze bodemingrepen zullen maximaal 0,5 m diep gaan en samen met de nieuwbouw een oppervlakte van 490 m² omvatten.

Samengevat zullen de afbraakwerken en nieuwbouwwerken grotendeels overlappen en tot een maximale diepte van 0,5 m onder het maaiveld plaatsvinden binnen een gebied van ca. 530 m².

Afbraak van de veranda en verhardingen

Tegen de bestaande woning is een glazen veranda gebouwd met een oppervlakte van ca. 75 m². Deze zal voorafgaand aan de huidige bodemingrepen afgebroken worden. De funderingsdiepte van de veranda is tot heden onbekend. In principe zullen bodemingrepen voor de afbraak niet dieper gaan dan de funderingsdiepte.

Ook de bestaande verhardingen ten oosten van de bestaande woning zullen opgebroken worden. De oppervlakte hiervan bedraagt ca. 250 m². Voor de opbraak worden bodemingrepen tot ca. 50 cm onder het maaiveld voorzien (*Afb. 9, geel*).

De bodemingrepen zullen machinaal gebeuren d.m.v. een graafmachine.

Rooien van een boom

Op het terrein wordt één boom gerooid. De stronk hiervan wordt naar alle waarschijnlijkheid gefreesd om de bodemingrepen op het terrein te beperken. Bodemingrepen hiervoor zullen een maximale verstoringsdiepte van ca. 45 cm onder het maaiveld met zich meebrengen.

Verbouwing bestaande woning

De bestaande portierswoning in het zuiden van het terrein (138,5 m²) wordt verbouwd tot 3 appartementen, in akkoord met Onroerend Erfgoed.²⁷ In de gang wordt een sleuf gegraven van 6 m² en ca. 50 cm diep voor de aanleg van nutsleidingen. Voor overige verbouwingen worden geen nieuwe bodemingrepen verwacht.

Ten noorden van de woning wordt een bestaande constructie (voordien sanitair blok) een fietsenberging en terras bij één van de appartementen. Hiervoor worden geen bodemingrepen voorzien die dieper gaan dan de bestaande verstoringen veroorzaakt door het sanitair blok.

Bouw van twee nieuwbouwappartementen

Ten noordoosten van de portierswoning wordt de bouw van twee appartementen gepland over een oppervlakte van ca. 106 m². Op basis van de bouwplannen en snede kan afgeleid worden dat de funderingen van de nieuwbouw en de nutsleidingen allen tot op een maximale diepte van 0,5 m onder het huidige maaiveld worden aangelegd.

Rondom de nieuwbouw worden diverse kleinere ingrepen uitgevoerd: (waterdoorlatende) verhardingen, (overdekte) fiets- en autostaanplaats en aanplanting van gras, planten en bomen. De overrijdbare zones zullen een verstoringdiepte van 30 cm ten opzichte van het huidige maaiveld veroorzaken, de overige verhardingen zullen tot een diepte van 15 cm worden aangelegd.

De bodemingrepen zullen machinaal gebeuren d.m.v. een graafmachine.

Riolering, nutsleidingen en infiltratiebuizen

De nutsvoorzieningen van zowel de bestaande woning als de nieuwbouw zal via de Michel Theysstraat aan de zuidzijde van het terrein met het openbaar netwerk verbonden worden. De rioleringen, glasvezelkabels, water- en gasleidingen zullen op maximaal 50 cm onder het huidige maaiveld worden aangelegd en in een geïsoleerde buis omwille van de gelimiteerde bouwdiepte met betrekking tot het archeologische niveau. In principe worden de leidingen aangelegd in een sleuf die net iets breder is dan de desbetreffende leiding.

Binnen de bestaande portierswoning wordt ter hoogte van de gang een smalle sleuf gegraven in functie van de doorvoer van nutsleidingen. De sleuf heeft een oppervlakte van ca. 6 m² en ook een diepte van ca. 50 cm onder het huidige maaiveld.

Net ten noorden van de nieuwbouw worden ook enkele infiltratiebuizen aangelegd met een diameter van 300 mm. Ook van deze buizen zal de onderzijde niet dieper dan -50 cm onder het huidige maaiveld worden aangelegd.

Deze uitgravingen zullen machinaal gebeuren d.m.v. een graafmachine.

Overige

De 300 m² grote tuinzone in de noordwestelijke hoek van het terrein (met aanwezigheid v/e archeologisch waardevolle ijskelder) is in de toekomst mogelijk over te dragen aan het publiektoegankelijk stadspark na overleg tussen de bouwheer en de Stad Diest. In dat geval zal de huidige scheidingsdraad verwijderd worden en zal de aanwezige ijskelder ook behouden blijven²⁸. Dit zal geen bodemingrepen veroorzaken.

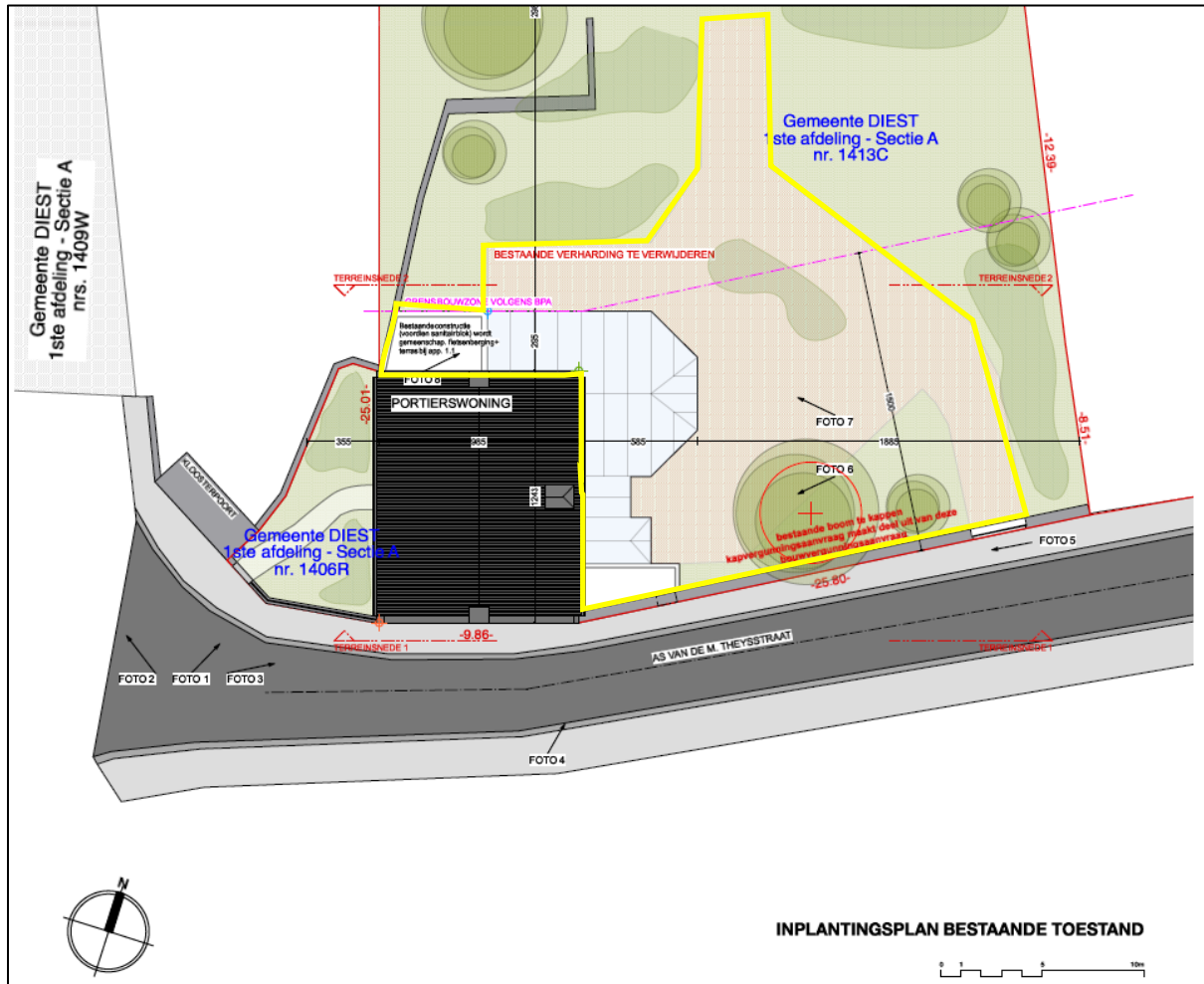
²⁷ Schriftelijke communicatie met de initiatiefnemer.

²⁸ Ook indien deze zone niet bij het park gevoegd wordt, zal de ijskelder bewaard blijven.

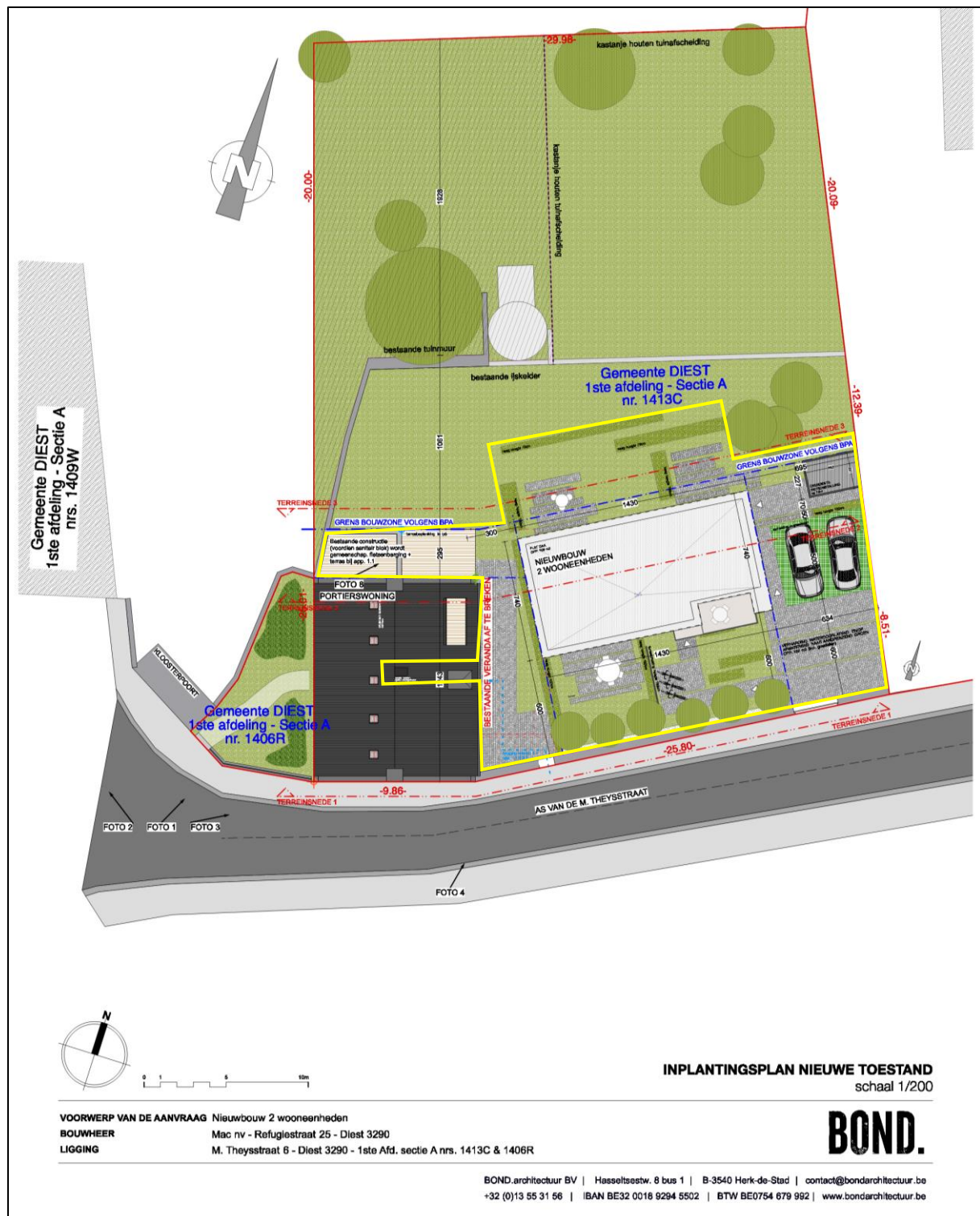
De huidige scheidingsmuur tussen het betrokken perceel en de Michel Theysstraat / het ziekenhuis blijft behouden. De grens met het stadspark zal gemarkeerd worden door een reeds bestaande tuinmuur en een nieuwe kastanje houten tuinafscheiding. Deze zal lokaal enkele minimale bodemingreep van 20 tot 40 cm diep veroorzaken.

Werfzone

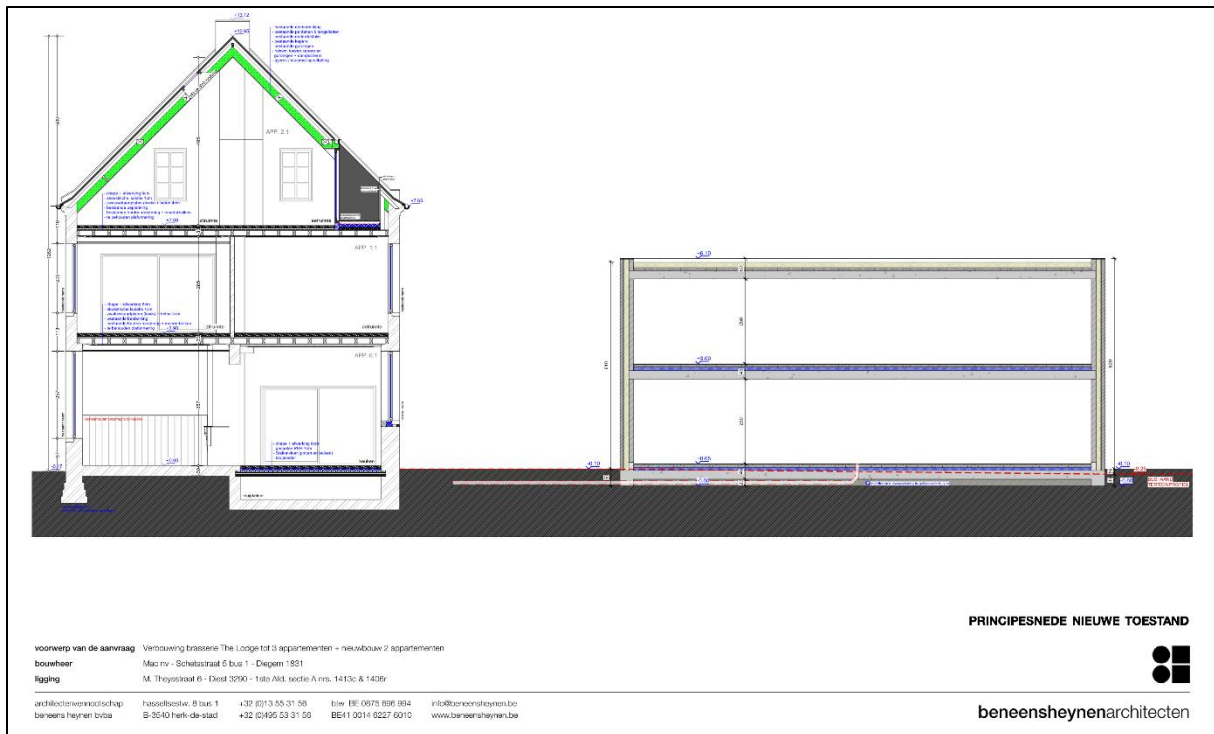
De werfzone wordt volledig binnen het projectgebied voorzien. Hiervoor worden in principe geen bijkomende bodemingrepen uitgevoerd.

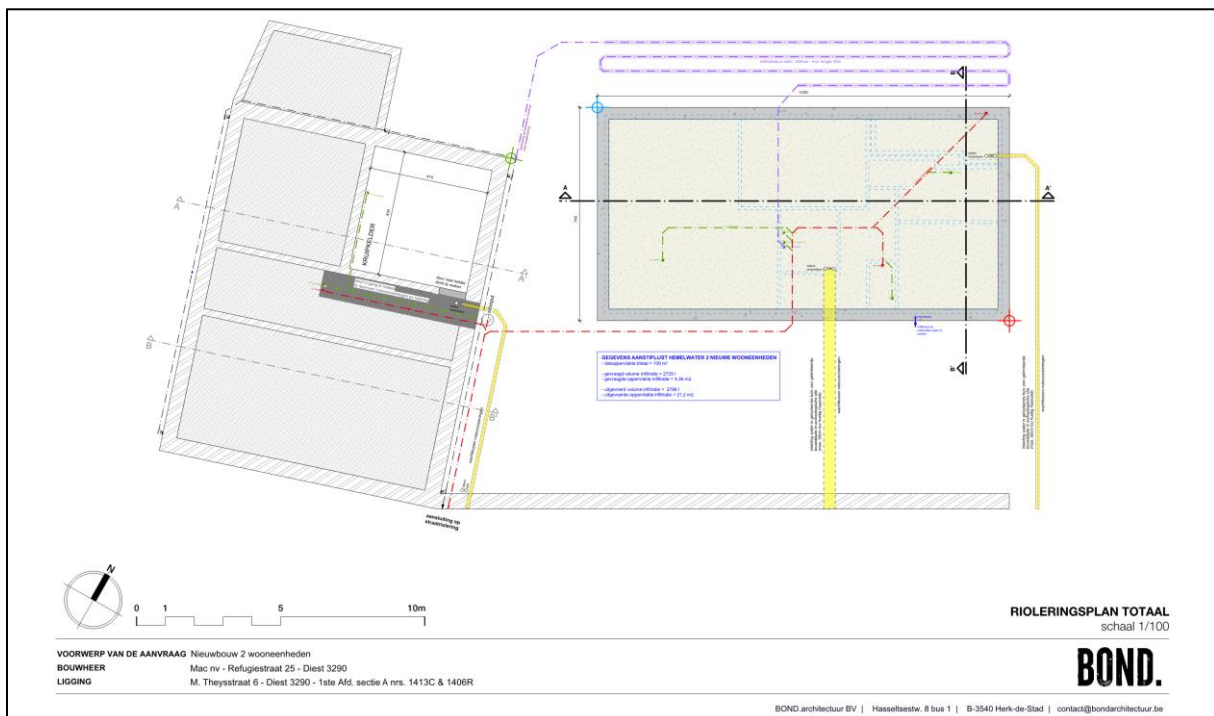
Afb. 9: Algemeen inplantingsplan bestaande toestand met aanduiding van de zone met afbraakwerken (geel) (Bron: initiatiefnemer, digitaal plan, dd en schaal onbekend, 2018B201).

Afb. 10: Algemeen inplantingsplan ontworpen toestand gelijkvloers met aanduiding van de zone met bodemingrepen (geel)
 (Bron: Beneensheynen architecten, digitaal plan, 28/04/2021, 2018B201).

Afb. 11: Snede ontworpen toestand met de diepere bodemingrepen (Bron: Beneensheynen architecten, digitaal plan, 19/03/2021, 2018B201).

Afb. 12: Algemeen inplantingsplan ontworpen toestand gelijkvloers en riolering (Bron: Beneensheynen architecten, digitaal plan, 03/05/2021, 2018B201).

4. In akte genomen maatregelen

Uitgaande van bovenstaande gegevens werd in de in akte genomen archeologienota (ID 5342)²⁹ bijkomend vooronderzoek geadviseerd.

Dit vooronderzoek dient te bestaan uit een proefputten-en proefsleuvenonderzoek. Op deze manier kan zowel de horizontale verspreiding van sporen en vondsten in kaart gebracht worden en krijgt men een zicht op de gaafheid van de natuurlijke bodem. De sleuven worden aangelegd tot op het eerste archeologisch relevante niveau, de proefputten worden daarentegen gezien als een beperkte opgraving.

Hoewel het onderzoeksgebied binnen een historische stadskern gelegen is, wordt er geen complex stratigrafische site verwacht. Uitgaande van de historische kaarten was het terrein hoofdzakelijk in gebruik als tuin. Het aanleggen van proefsleuven laat toe een ruimtelijk inzicht in de site te verwerven. De proefputten dienen om een zicht te krijgen op de verticale stratigrafie en de gaafheid van de natuurlijke bodem.

Uitgaande van het archeologisch potentieel, nl. de aanwezigheid van een site zonder complexe stratigrafie, dient 12,5 % van het terrein conform de Code van Goede Praktijk door middel van proefsleuven onderzocht te worden.³⁰ De voorkeur gaat in dat geval uit naar de methode van continue sleuven, waarbij minimaal 10 % van het terrein opengelegd wordt d.m.v. parallelle proefsleuven die over het volledige terrein aangelegd worden en 2,5% d.m.v. kijkvensters, dwarssleuven en/of volgsleuven.

Gezien het huidige gebruik en de toestand van het terrein (aanwezigheid van veranda, te behouden bomen, tuinmuur en inrit) is dit echter niet mogelijk. De aanwezige constructies beperken de bewegingsvrijheid op het terrein. Tevens dient men rekening te houden met de stabiliteit van de aanwezige constructies, die eventueel vooraf niet gesloopt zullen zijn. De inrit kan niet opgebroken worden vermits het terrein, vanwege de tuinmuur, anders niet meer toegankelijk is.

Er werd dan ook een aangepast voorstel geformuleerd waarbij door middel van één sleufsegment en één proefput 5,4 % van de totale te onderzoeken oppervlakte onderzocht werd. De sleuf wordt aangelegd tot op het eerste archeologisch relevante niveau, de proefput wordt daarentegen gezien als een beperkte opgraving. Bij de inplanting van de proefsleuf en proefput werd rekening gehouden met de bebouwing weergegeven op de historische kaarten. Een bijkomende proefput kan aangelegd worden a.h.v. de resultaten van het proefsleuvenonderzoek indien de onderzoeksvragen op basis van het uitgevoerd onderzoek niet volledig beantwoord kunnen worden.³¹

Deze archeologienota werd door het Agentschap Onroerend Erfgoed in akte genomen zonder bijkomende voorwaarden.

²⁹ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/5342>; De Langhe H. & Driesen P. (2017).

³⁰ Tegenwoordig is men het in de ons omringende landen erover eens dat 10% dekkingsgraad een meer betrouwbare inschatting kan geven van de te verwachten archeologische sporen (Onderzoeksrapport 48, OE, p. 55.)

³¹ De Langhe H. & Driesen P. (2017) p. 50-53.

HOOFDSTUK 2. PROEFPUTTEN- EN SLEUVENONDERZOEK

1. Beschrijvend gedeelte

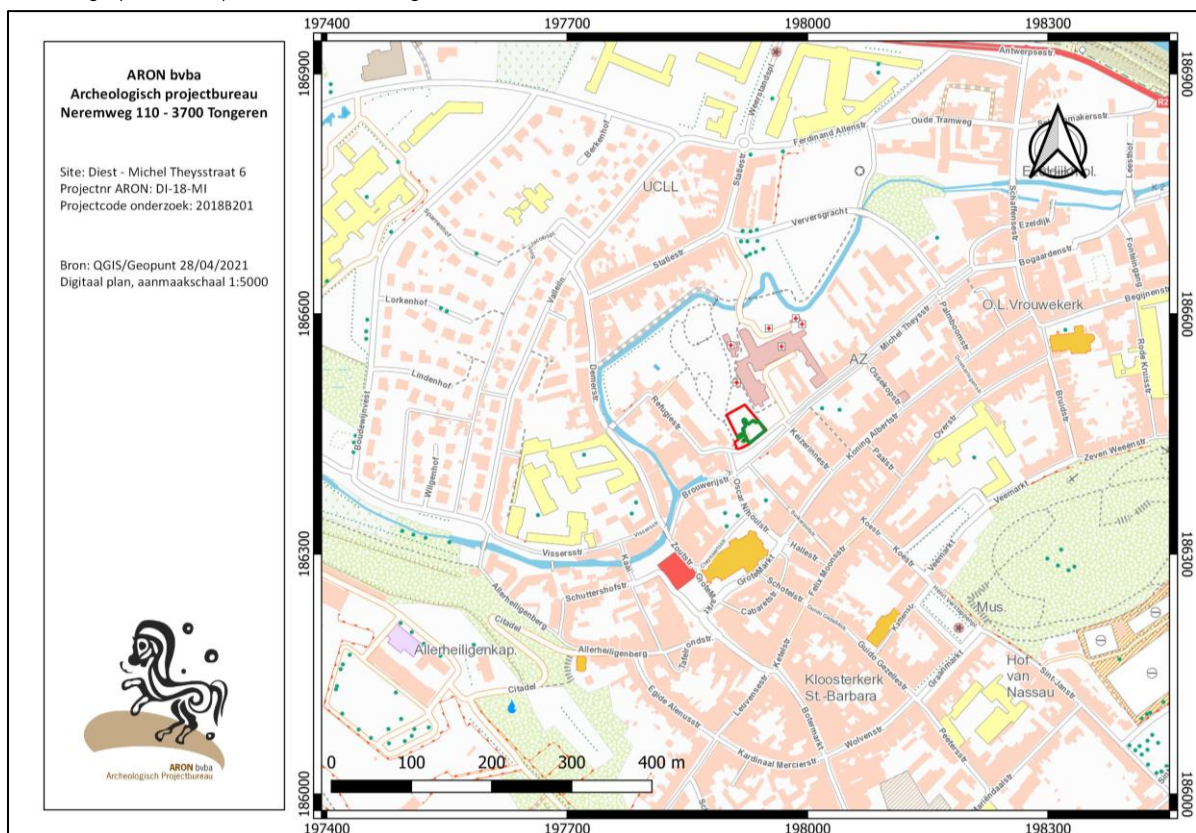
1.1 Administratieve gegevens

Projectcode	2018B201	
Naam en erkenningsnummer Archeoloog Rechtspersoon	Patrick Reygel OE/ERK/Archeoloog/2015/00092 ARON bv Archeologisch Projectbureau, Neremweg 110, 3700 Tongeren OE/ERK/Archeoloog/2015/00006	
Actoren en specialisten binnen het project	Functie	Naam
	Projectleiding Veldwerkleider Assistent archeoloog Aardkundige	Petra Driesen Patrick Reygel Thomas Himpe Chris Cammaer
Extern wetenschappelijk advies	n.v.t.	n.v.t.
Locatiegegevens	Vlaams-Brabant, Diest, Michel Theysstraat 6	
Oppervlakte	Het perceel waarop de handelingen plaatsvinden is 1425 m ² . De zone waar de bodemingrepen zijn voorzien is ca. 530 m ² groot.	
Bounding box coördinaten	X-min, Y-min 197898.92,186433.21 ; X-max, Y-max 197948.75,186486.53	
Kadasternummers	Diest, afd. 1, sectie A, percelen 1413C	
Thesaurusthermen ³²	Proefputtenonderzoek, proefsleuvenonderzoek, Diest.	
Overzichtsplan verstoringen	Zie <i>BIJLAGE 6: Overzichtsplan aanwezige nutsleidingen op bestaande toestand (BT)</i> .	

³² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus>

Afb. 13: Kadastraal plan met perceelgrenzen en afbakening van het onderzoeksterrein in het rood en de zone waar de bodemingrepen zullen plaatsvinden in het groen.

Afb. 14: Uittreksel uit de topografische kaart met afbakening van het onderzoeksterrein in het rood en de zone waar het proefsleuvenonderzoek zal plaatsvinden in het groen. (Uittreksels uit Cartoweb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18008 – www.ngi.be).

1.2 Onderzoeksvragen en randvoorwaarden

Doel van het aanvullend vooronderzoek met ingreep in de bodem, is dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt. Verder wordt de potentiële impact van toekomstige geplande werken op de al dan niet goed bewaarde bodems en het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed ingeschat. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor een vervolgonderzoek.

Tijdens het onderzoek moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

Landschappelijke context:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving en duiding?
- Zijn er aardkundige eenheden van antropogene oorsprong te herkennen?
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?

Archeologische sporen en structuren:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen? Geef een beknopte omschrijving.
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Op welke diepte bevindt het eerste archeologisch vlak of bevinden de verschillende archeologische vlakken zich?
- Behoren de sporen, spoorcomplexen en lagen tot één of tot meerdere periodes? Welke?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Zijn er recente verstoringen aan te duiden?
- Zijn er sporen die gelinkt kunnen worden aan de middeleeuwse ingebruikname van het terrein als klooster, vb. sporen van de Minderbroederskerk of sporen van het klooster?
- Zijn er archeologische sporen of vondsten aangetroffen die in verband gebracht kunnen worden met de recentere (postmiddeleeuwse) bouwgeschiedenis van het terrein?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van een kerkhof? Zo ja;
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan andere nabijgelegen archeologische vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de sporen en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?

Archeologische vindplaatsen

- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?

Vervolgonderzoek

- Is verder onderzoek noodzakelijk? Indien ja, motiveer de keuze van de te gebruiken methode.

1.3 Werkwijze, verloop en actoren

Op 09/02/2018 werd via het archeologieportaal bij het Agentschap Onroerend Erfgoed een melding van de aanvang van het onderzoek ingediend met referentie ID 781. Voorafgaandelijk werd ook een toelating bij het Agentschap Onroerend Erfgoed aangevraagd gezien het onderzoeksterrein gelegen is in een beschermde site (*BIJLAGE 13*).

Het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd op 15 februari 2018. Patrick Reygel (*ARON bv*) was veldwerkleider, Thomas Himpe (*ARON bv*) was aanwezig als assiterend archeoloog. De bodemprofielen werden in samenspraak met aardkundige Chris Cammaer (*ACC Geology*) beschreven. Daarnaast werd er waar mogelijk metaaldetectie uitgevoerd door Patrick Reygel (*ARON bv*). De graafwerken werden uitgevoerd door de firma *Hertigers bv*. Petra Driesen (*ARON bv*) volgde het project intern op. De werken werden bezocht door Els Patrouille (*Agentschap Onroerend Erfgoed*). Onmiddellijk na registratie werd de proefsleuf gedicht en aangereden, omwille van veiligheidsoverwegingen.

Het programma van maatregelen zoals omschreven in de in akte genomen archeologienota (ID 5342) voorzag in een proefsleuvenonderzoek waarbij 5,4 % van het terrein onderzocht diende te worden door middel van één sleufsegment van 2 m breed en 9,5 m lang en één proefput die verdiept diende te worden tot op de moederbodem (*Afb. 15*).

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd het programma van maatregelen gevolgd. Na het opbreken van de terrasverhardingen werd een 10 m lange, NW-ZO georiënteerd sleuf aangelegd van ca. 2 m breed ter hoogte van de vroegere bebouwing op het terrein zoals weergegeven op de *Kadasterkaart van 1823* (*Afb. 22*). Het vlak van de sleuf werd aangelegd op ca. 1 m diepte, op het eerste archeologisch relevante niveau. In het NW-uiteinde werd een proefput van ca. 1 x 2 m en 1,2 m diep aangelegd tot in de moederbodem. In het ZO-uiteinde van de sleuf werd tevens handmatig een 20 cm diepe uitgraving gedaan om ook hier diepte van de moederbodem te kunnen bepalen. In totaal werd op deze wijze 20 m² onderzocht, wat neerkomt op 5,8 % van de te onderzoeken oppervlakte (347 m²).³³

De proefput werd gezien als een beperkte opgraving. Echter, gezien de moederbodem onmiddellijk bereikt werd, diende geen bijkomend vlak aangelegd te worden. Het was tevens niet nodig om een tweede proefput aan te leggen.

De uitgravingen gebeurde door een graafmachine op rupsbanden (8-12T) met platte graafbak van 2 m breed.

De volledige ZW-wand van de sleuf en het aansluitende profiel van de profielput werd opgeschoond en geregistreerd, conform de bepalingen in hoofdstuk 10 van de *Code van Goede Praktijk*. Aangezien er slechts één bodem- en referentieprofiel geregistreerd werd op een kleine oppervlakte kon geen transect in de lengte- en breedterichting opgemaakt worden. Een plan met variatie van aardkundige eenheden werd om dezelfde reden ook niet opgemaakt.

Tijdens het onderzoek werden 18 sporen geregistreerd. Deze werden allen geregistreerd (opgeschoond, beschreven en gefotografeerd) conform CGP 8.6. Er werden geen coupes gezet om verder onderzoek niet te verstoren.

Tijdens het onderzoek werd er slechts één vondst ingezameld. Stalen werden niet genomen.

³³ In de archeologienota werd berekend dat deze zone 347 m² groot was. Aan de hand van aanvullende informatie van de opdrachtgever werd deze oppervlakte aangepast naar 530 m². Op basis van deze laatste aanvulling werd uiteindelijk 4 % onderzocht.

De veldarcheologen waren voorzien van het gebruikelijk handgerief om een kwalitatief en een correct archeologisch onderzoek uit te voeren, m.n. schoppen, truwelen en borstels voor het manueel graaf- en opschoonwerk. Voor de registratie van profielen, sleuven, putten, sporen en vondsten was een Nikon D3200 fotocamera, een schaallat, een bodemkundig meetlint, een noordpijl en een fotobord beschikbaar, voorzien van de correcte informatie (CGP6.7). De analoge registratie werd op het terrein uitgevoerd conform CGP 6.5. Daarnaast had het veldteam de beschikking over een Leica GPS. Alle profielputten, proefsleuven en profielkolommen, sporen en coupes werden ingemeten door middel van deze GPS, met de planimetrie in Lambert coördinaten (ESPG:31370), altimetrie ten opzichte van de Tweede Algemene Waterpassing, conform CGP 6.3.

De GPS opmetingen werden uitgelezen in AutoCAD. De gegevens werden verwerkt om de gevraagde plannen (sleuf, detail en overzichtsplan) op te leveren die conform CGP 6.3 werden opgesteld.³⁴ De profieltekeningen werden gedurende de verwerking gedigitaliseerd in AutoCAD, conform CGP 6.4 en CGP 6.5.³⁵ GIS-bestanden werden opgemaakt in QGIS.

Er werd een fotolijst opgesteld, conform CGP 6.11.4.³⁶ De sporen werden opgenomen in een sporenlijst opgemaakt conform CGP 6.12.7.³⁷ De vondsten werden opgenomen in een vondstenlijst opgemaakt conform CGP 6.11.5.³⁸ De sporen en de vondsten werden beschreven en geïnterpreteerd door middel van een assessment conform CGP 11.3.2.1 en CGP 11.3.4. Een stalenlijst werd niet opgemaakt.

Het *Verslag van Resultaten* betreffende het proefsleuvenonderzoek werd geschreven door Patrick Reygel (ARON bv).

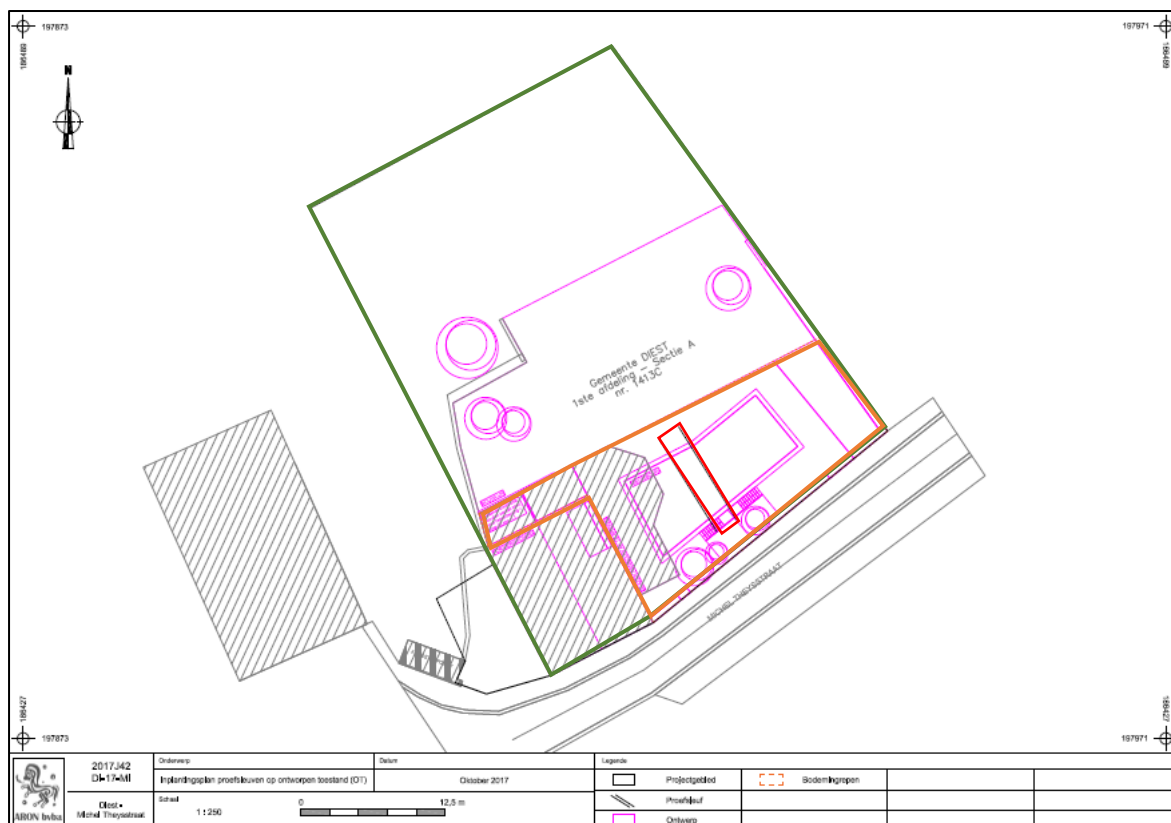
³⁴ Bijlage 6-9.

³⁵ Bijlage 10.

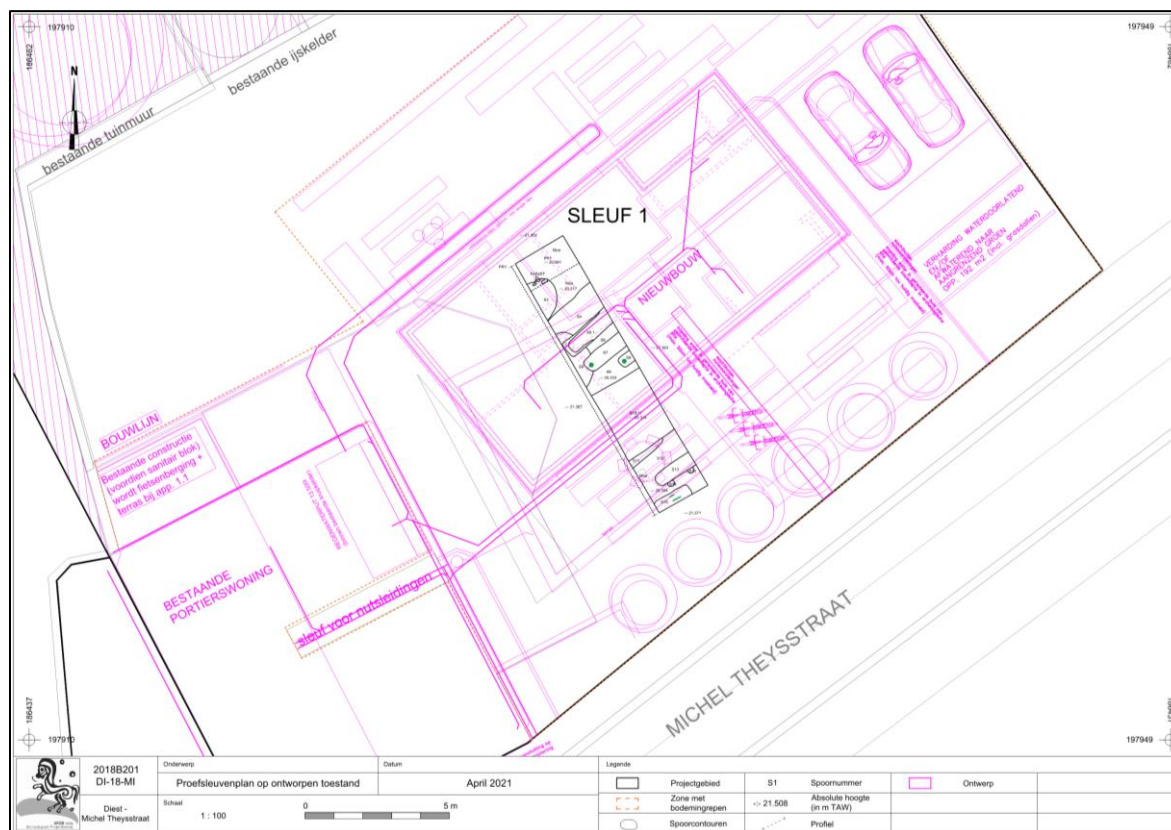
³⁶ Bijlage 14.

³⁷ Bijlage 15.

³⁸ Bijlage 16.

Afb. 15a: Proefsleuvenplan (rood) op de oorspronkelijk ontworpen toestand (OT, paars) met aanduiding van het totale projectgebied (groen) en de toenmalige zone waar bodemingrepen zullen plaatsvinden (oranje) (Bron: Aron bv, digitaal plan, dd 04/10/2017, aanmaakschaal 1:250, 2018B201)

Afb. 15b: Uitgevoerd proefsleuvenplan (zwart) op nieuwste ontworpen toestand (OT, paars) (Bron: Aron bv, digitaal plan, dd 28/04/2021, aanmaakschaal 1:100, 2018B201)

2. Assessment

2.1 Landschappelijke opbouw van het onderzoeksgebied

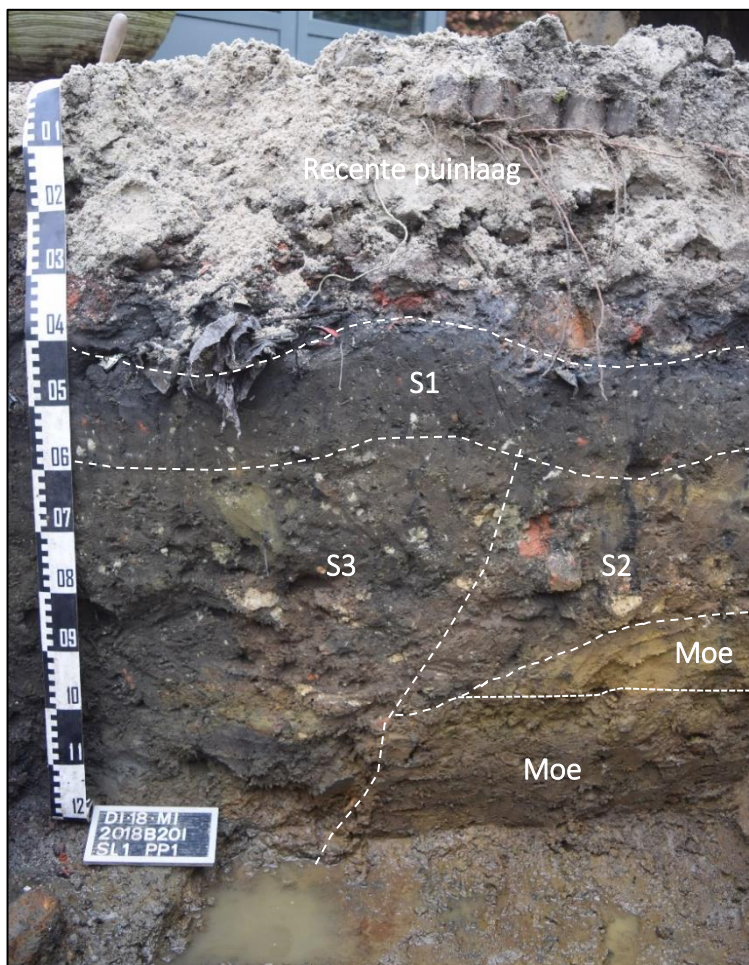
2.1.1 Beschrijving

De landschappelijke opbouw van het onderzoeksgebied wordt hier besproken aan de hand van het profiel van de proefput (PP 1, Afb. 15-16), aangelegd in het NW-uiteinde van de sleuf (SL 1).

De bovenste 90 cm van het profiel bestaan uit antropogene lagen. Deze worden besproken in paragraaf 2.2

Op een diepte van 90 cm onder het maaiveld, bestaande uit een verharde terrasgrond (20,40 m TAW), werd een licht groengele zandgrond aangetroffen zonder bijmenging. Dit pakket had een dikte van ca. 10 cm en was erg nat. Deze laag ging op een diepte van ca. 1 m onder de verharde terrasgrond (20,30 m TAW) over in een meer bruingroene zandgrond met fragmenten ijzerzandsteen. Beide lagen waren sterk verzadigd met grondwater.

Ter controle werd in het andere uiteinde van sleuf 1 een kleine handmatige put gegraven van 20 cm diepte gegraven. Hier werd op een diepte van 110 cm onder het maaiveld (20,27 m TAW) de groengele natte zandgrond aangetroffen.

Afb. 16: Profiel van proefput 1 in sleuf 1 met aanduiding van de sporen en moederbodem. (Bron: Aron bv).

2.1.2 Interpretatie

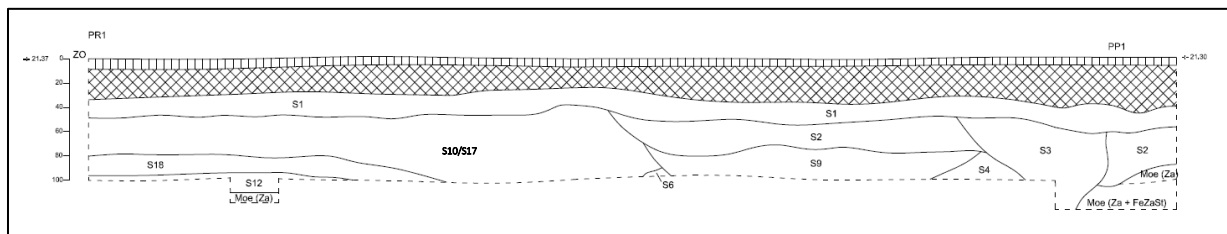
Volgens de bodemkaart zou er in het onderzoeksgebied een OB-bodem aanwezig zijn: een bebouwde zone waar het bodemprofiel gewijzigd of vernietigd is door de mens (*Afb. 4*). Dit bleek inderdaad het geval te zijn, gezien de bovenste 90 cm van het profiel uit antropogene lagen bestond.

De licht groengele zandgrond die in de diepte overging in een bruingroene zandgrond met fragmenten ijzerzandsteen, is de natuurlijke bodem bestaande uit quartaire alluviale afzettingen van de Demer. De gelaagdheid en kleur komen ook overeen met datgene dat verwacht werd op basis van quartair geologische kaart. Volgens de bijhorende kaarttoelichting zou dit oude alluvium een vermenging van de alluviale afzettingen van de rivieren ten noorden en zuiden van de Demer zijn. Meer specifiek voerden deze zijrivieren uit het noorden gele dekzanden en grof zand van de Formatie van Diest aan en voerden de zijrivieren uit het zuiden meer lemig materiaal en grijs tertiair zand aan.³⁹ In dit geval lijkt de ondergrond dus eerder te zijn opgebouwd uit afzettingen van de noordelijke zijrivieren. Deze afzetting moet zich gevormd hebben op het einde van of na de laatste ijstijd, wanneer het smeltwater de tertiaire lagen van de hoger gelegen gebieden heeft geërodeerd en afgezet in de vallei van de Demer. De fragmenten ijzerzandsteen wijzen ook op geërodeerde tertiaire lagen.

Gezien dezelfde groengele natte zandgrond ook in de kleine proefput aan het andere uiteinde van sleuf 1 werd aangetroffen, kunnen we veronderstellen dat deze zandlaag zich op een diepte van ca. 0,90 m over de volledige zone uitstrekt.

De vochtige kleigronden die aangetroffen werden tijdens de archeologische opgraving vlak ten noorden van het huidige onderzoeksterrein⁴⁰, werden niet aangetroffen. Zeer waarschijnlijk ging het hier ook om oude alluviale afzettingen van de Demer.

De hoge grondwaterstand, op ca. 90 cm onder het maaiveld, kan verklaard worden door de nabijheid van de Demer.

Afb. 17: Profiel in sleuf 1 met aanduiding van de sporen en moederbodem. (Bron: Aron bv).

2.2 Sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren

2.2.1 Beschrijving

Tijdens het onderzoek werden zeventien sporen⁴¹ aangetroffen: zeven lagen waarvan één een verzakking is boven een oudere gracht, twee kuilen, twee paalkuilen en zes graven. (Afb. 18- 21).

³⁹ Frederickx E. & Gouwy S. (1996) 18-19.

⁴⁰ Wouters (2003) 4.

⁴¹ Spoor S10 en S17 zijn hetzelfde spoor.

De volledige sleuf werd bovenaan afgedekt door een stenen terras gefundeerd op een puin- en stabilisatielaag van 30 tot 45 cm dik. Op ca. 40 cm onder het maaiveld (20,9 m TAW) bevond zich laag S1 die zich over de volledige sleuf uitstrekte. Deze licht humeuze zandleem laag was ca. 20 cm dik, zwartbruin van kleur en bevatte veel spikkels houtskool, baksteen, kalkmortel en weinig leisteen en steenkool.

Onder laag S1, op ca. 65 cm onder het maaiveld (20,65 m TAW), bevond zich laag S2, die zich uitstrekte over de noordwestelijke helft van de sleuf. De bruine zandleemlaag met beige en groengele vlekken en was vermengd met veel fragmenten baksteen, kalkmortel, houtskool en weinig ijierzandsteen.

Doorheen laag S2 werd kuil S3 gegraven. Deze kuil met een donkerbruine zandleemvulling had een vermoedelijk ovale vorm van minimaal 0,8 op 1,3 m, en was minimaal 70 cm diep. De kuil is vermoedelijk komvormig in doorsnede, maar liep dieper dan de aangelegde proefput. Net als laag S2 bevatte de kuil veel kalkmortel, baksteen en houtskoolfragmenten. Verder bevatte de kuil ook enkele stukjes klei en verschillende fragmenten van gekapte ijierzandsteenblokken.

In het andere uiteinde van de sleuf, de zuidwestelijke helft, bevond laag S10/17 onder laag S1, op 20,65 m TAW. Deze 30 tot 60 cm dikke laag was stratigrafisch ouder dan S2 en had een beigebruine zandleemvulling vermengd met weinig spikkels kalkmortel, baksteen, houtskool, leisteen en ijierzandsteen. De laag werd dikker naar het centrale gedeelte van de sleuf toe en was hier ook gedeeltelijk zichtbaar in het vlak voor een breedte van 2,6 m (S10).

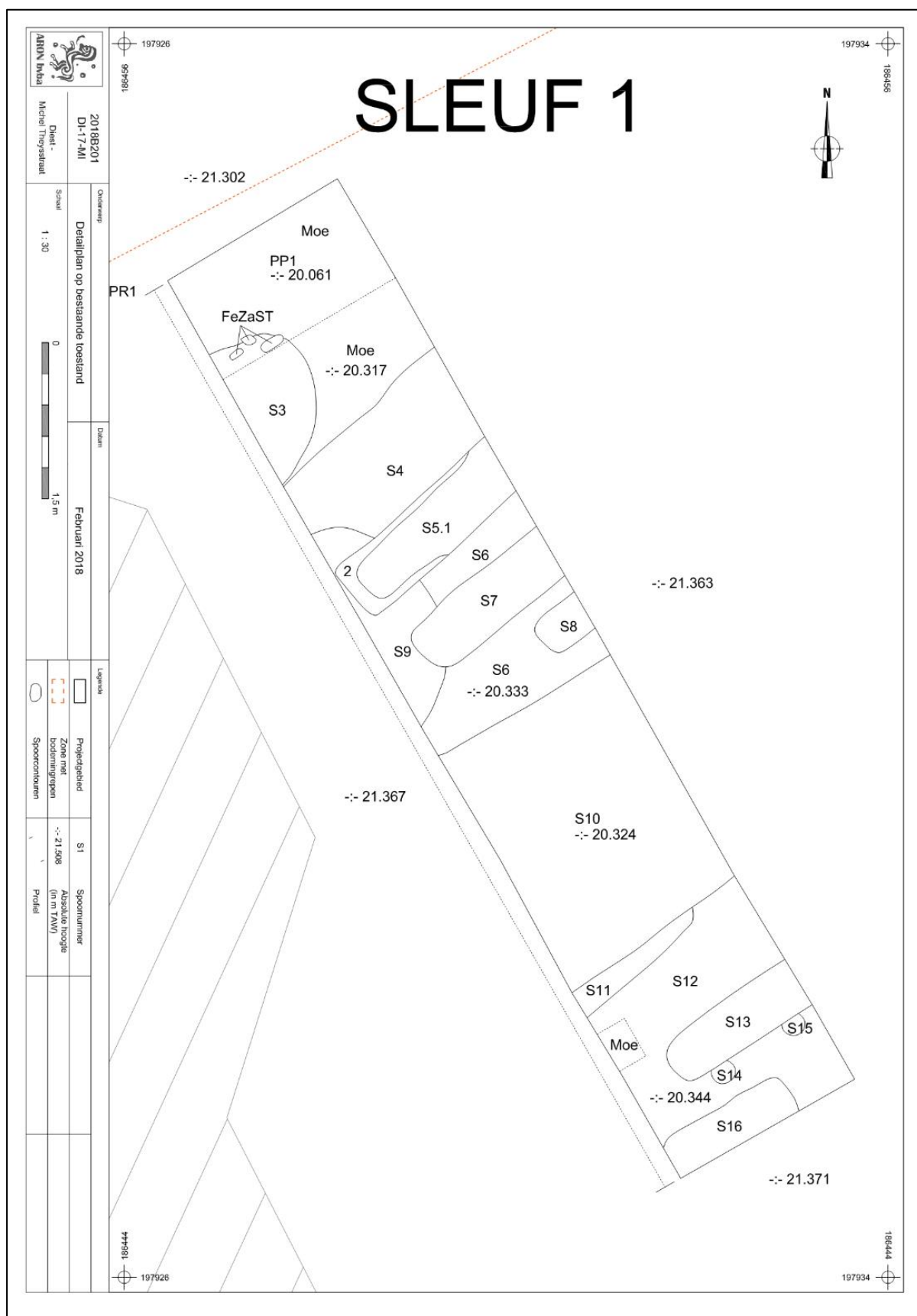
Onder laag S10/17 (op ca. 20,5 m TAW) bevond zich een 15 cm dikke bruingrijze zandleemlaag (S18) met met veel fragmenten baksteen, kalkmortel, houtskool en weinig ijierzandsteen. Gevolgd door een 5 cm dikke beigebruine zandleemlaag, S12, met weinig houtskool, kalkmortel en enkele stukjes ijierzandsteen. Deze laag werd ook in het vlak van de sleuf aangesneden (op 20,3 m TAW).

Onder laag S2 en doorheen laag S10/17 was kuil S9 zichtbaar in het profiel en in het vlak van de sleuf. Deze had een ovale of ronde vorm van minimaal 0,6 x 2 m en een groenbruine leemvulling vermengd met weinig spikkels baksteen, houtskool en kalkmortel. De kuil doorsneed ook twee andere lagen die in het vlak zichtbaar waren: S4 en S6. Beide zandleemlagen waren beigebruin van kleur en bevatten weinig houtskool en kalkmortel. Mogelijk gaat het om dezelfde laag maar S4 bevatte echter meer baksteenspikkels en ook enkele fragmenten leisteen.

Verder werden er nog zes inhumatiegraven aangetroffen die elkaar nergens oversneden. Het betreft de sporen S5, S7, S8, S11, S13 en S16. Allen waren NNO-ZZW georiënteerd en hadden een afgeronde rechthoekige vorm. Van geen van de graven was de omtrek volledig zichtbaar omdat ze doorsneden werden door de sleufwand. De exacte afmetingen zijn dus nog ongekend.⁴²

Graven S16, S13 en S11 waren in laag S12 uitgegraven en werden doorsneden door laag S18 en de vermoedelijke gracht S10/17. De drie graven hadden een grijsbruine kleur en de zandleemvulling was vermengd met weinig spikkels baksteen, houtskool en kalkmortel. In graf S16 konden al enkele dijbeenderen worden waargenomen.

⁴² Minimale afmetingen (in cm's): S5: 60 x 200, S7: 55 x 160, S8: 40 x 60, S11: 20 x 140, S13: 50 x 140, S16: 40 x 140.

Afb. 18: Sleuvenplan met aanduiding van de sporen en profielput (PP1) (Bron: Aron bv, digitaal plan, dd. 21/02/2018, aanmaatschaal 1:30)

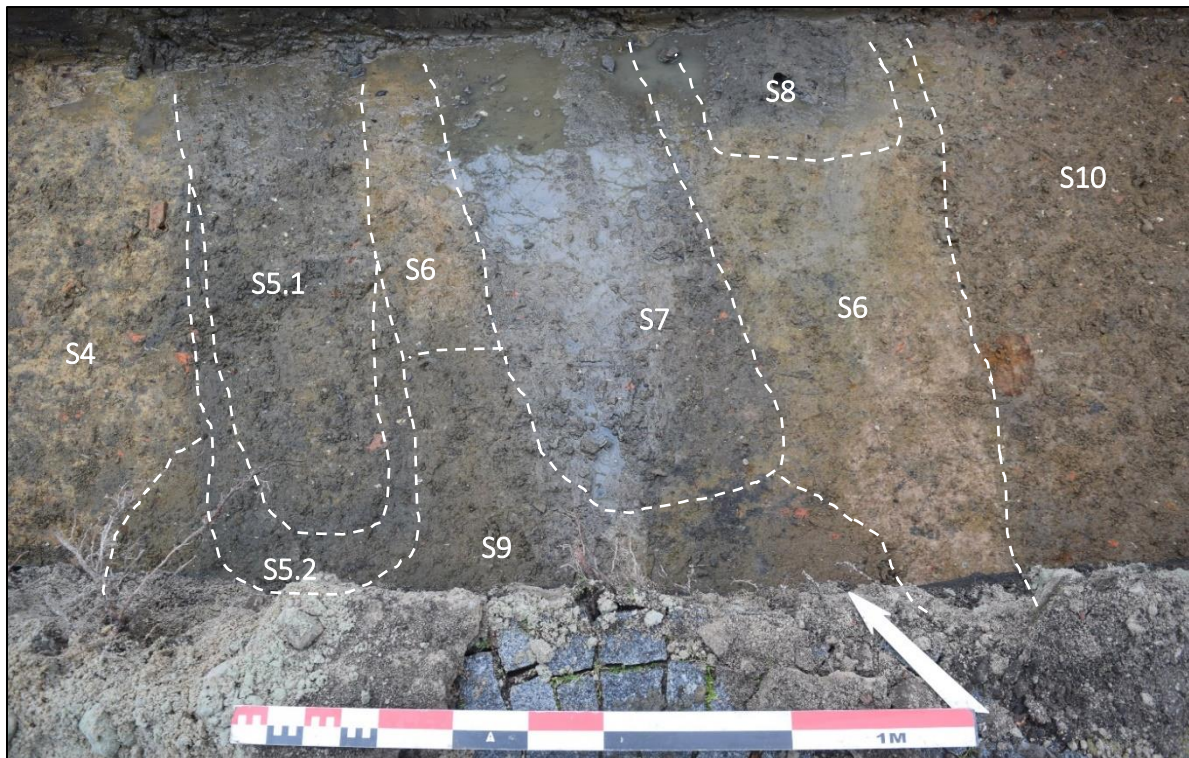
De drie andere graven, S5, S7 en S8, lagen allen in de noordwestelijke sleufhelft. De grafkuilen werden gegraven doorheen lagen S4, S6 en spoor S9 en werden afgedekt door laag S2. De zandleemvulling had een iets donkerdere, grijze kleur met bruigrijze vlekken en was opnieuw vermengd met weinig spikkels baksteen, houtskool en kalkmortel. De rand van graf S5 was meer zwartgrijs van kleur omwille van een vermoedelijke kistaflijning en in de graven S7 en S8 was reeds een deel van de schedel zichtbaar in het ZZW-uiteinde.

Graf S13 doorsneed twee kleine ronde paalkuilen: S14 en S15, op 60 cm van elkaar gelegen. Beiden waren lichtgrijs van kleur, 20 cm in diameter en opgevuld met zandleem en weinig baksteen en houtskoolspikkels.

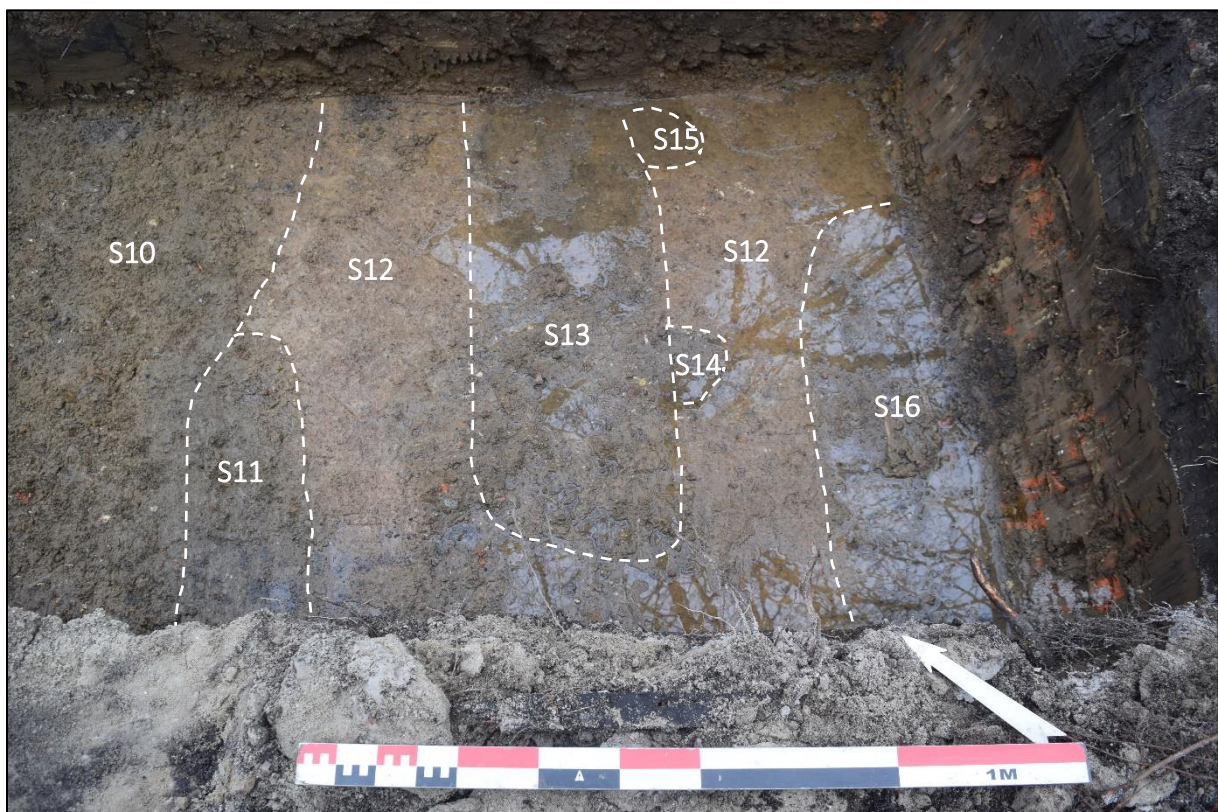
De moederbodem kwam in het noordwestelijk uiteinde van de sleuf reeds tevoorschijn onder laag S2 op 20,40 m TAW. In het zuidoostelijk uiteinde kwam de moederbodem pas voor onder laag S12 op 20,27 m TAW.

Afb. 19: Zicht op sleuf 1 met paalkuiltjes 14 en S15, graven S13, S16 en S11 en vermoedelijke gracht S10 (Bron: ARON bv)

Afb. 20: Detail van gracht S10, graven S5, S7 en S8 en kuil S9 (Bron: ARON bv)

Afb 21: Detail paalkuiltjes 14 en S15, graven S13, S16 en S11 en vermoedelijke gracht S10 (Bron: ARON bv).

2.2.2 Interpretatie

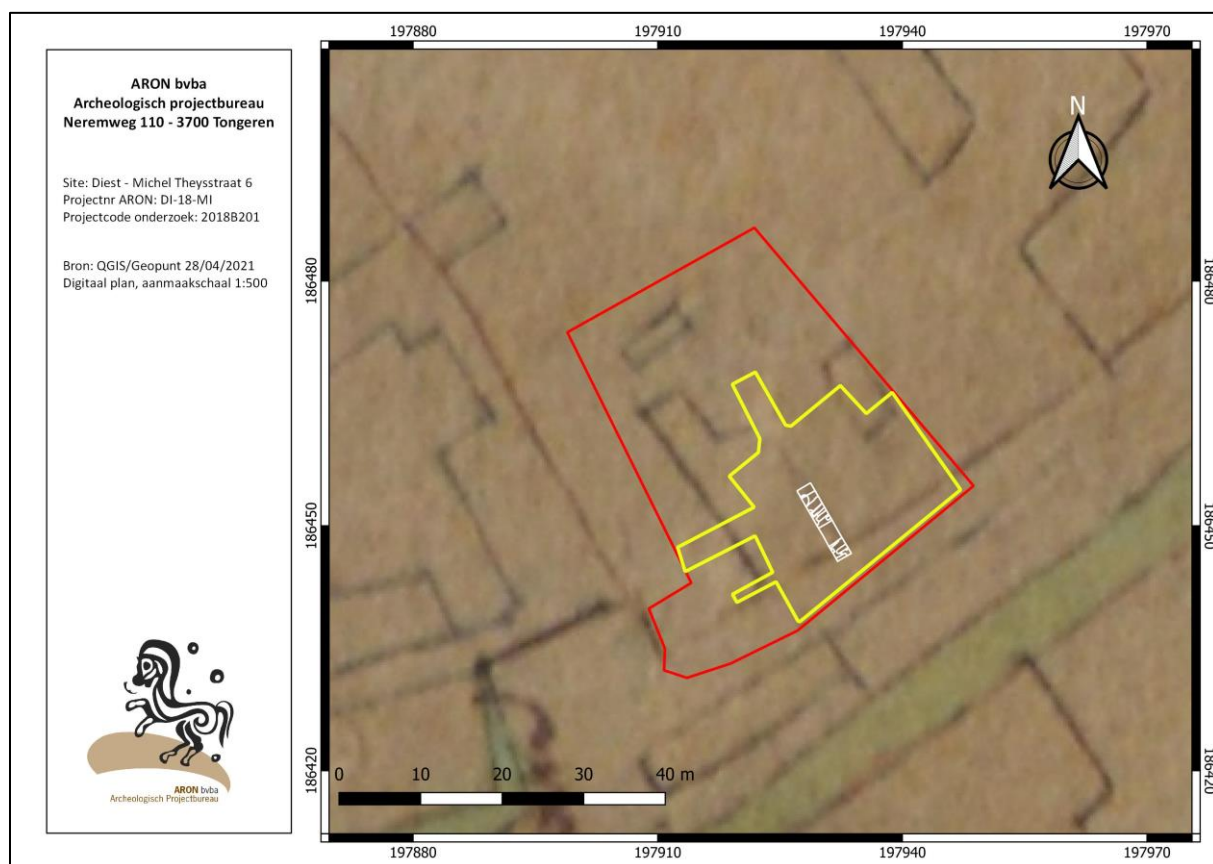
De laag recente bouwpuin die de volledige sleuf bovenaan afdekte is afkomstig van de recentste verbouwfase van de portierswoning tot brasserie en de aanleg van de parking/tuin.

De hieronder gelegen licht-humeuze laag S1 wijst op een **tuinfase**.

Deze tuinfase werd voorafgegaan door puinlaag S2, vermoedelijk afkomstig van de **afbraak van het klooster in de 18^e eeuw**, gezien de fragmenten bouwpuin en blokken ijzerzandsteen. Mogelijk behoorde kuil S3, die ook verschillende van deze blokken bevatte, ook tot deze fase.

Op de kadastrale kaart van 1823 is ten oosten van de portierswoning een kleine rechthoekige constructie ingetekend (Afb. 22). Het kadaster is echter niet nauwkeurig en vermoedelijk ligt de constructie ten oosten van de sleuf. Op een plan van J. Lambert uit 1797 is de constructie nog niet weergegeven en op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) is het reeds verdwenen. De functie ervan blijft ook onduidelijk. Mogelijk heeft het iets te maken met de gendarmeriekazerne die de Fransen in deze periode van de portierswoning hadden gemaakt. De afbraak van deze constructie heeft mogelijk ook bijgedragen tot de vorming van de hierboven vernoemde puinlagen.

Laag S10/17 was ook deels zichtbaar in het vlak. Gezien de verzakking van deze laag bevindt hier zich waarschijnlijk een gracht onder, die tijdens het huidig onderzoek nog niet werd aangetroffen. Geen van de gekende cartografische bronnen geven op deze locatie echter een gracht weer. Ook het feit dat deze laag de graven afdekt, wijst erop dat het niet om de begrenzing gaat van het klooster.

Afb 22: Uittreksel uit het primitief kadaster van 1823 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood), de zone van de bodemingrepen (geel) en de sleuf met sporen (wit).

Onder deze puinlagen werden zes inhumatiegraven aangetroffen, allen langs elkaar gelegen volgens dezelfde oriëntatie met het hoofd in zuidzuidwestelijke richting en het aangezicht naar het noordnoordoosten gericht. Hoewel het zonder twijfel om christelijke begravingen gaat, werden deze meestal met het hoofd in het westen en het aangezicht naar het oosten begraven. De graven die tijdens de opgraving uit 2002 werden aangetroffen waren echter ook niet allen in dezelfde gebruikelijke richting begraven.⁴³ De reden voor deze richting kan mogelijk gevonden in de parallelle ligging met de nu verdwenen kloosterkerk waarvan het koor ook in het noordoosten lag.

De graven zelf werden niet verder onderzocht om geen verstoringen te veroorzaken voor verder onderzoek. Uit de minimale afmetingen kon enkel vastgesteld worden dat minstens vijf van de zes graven aan (jong)volwassen individuen toebehoord hebben. Vermoedelijk betreft het telkens één individu per graf. Bij graf S5 kon de vermoedelijke rand van de kist vastgesteld worden als een donkere aflijning rondom de grafkuil.

Wegens het ontbreken van vondsten is het niet mogelijk om een datering te geven aan de graven. Uit historische bronnen is wel geweten dat de kloosterkerk vanaf 1296 als grafkerk fungeerde voor de heren van Diest en andere adel. In 1467 wordt het kerkhof voor de eerste keer vermeld. Omstreeks 1715 werd het kerkhof afgesloten⁴⁴.

Het onderzoek bracht slechts één niveau van graven aan het licht, zonder oversnijdingen. Het feit dat de moederbodem reeds op enkele plaatsen in het vlak werd aangesneden en ter hoogte van de graven slechts 20 cm lager voorkwam, doet vermoeden dat er geen ander niveau aanwezig is.

De graven kwamen over de volledige lengte van de sleuf voor. We mogen dan ook aannemen dat in het volledige tuingebied ten zuiden van de kloosterkerk er graven kunnen voorkomen. Ook omdat er reeds ten noorden en ten oosten van het onderzoeksgebied graven zijn aangetroffen.

De zes graven werden aangetroffen op een oppervlakte van 20 m². Uitgaande van het vermoeden dat in het onderzoeksgebied er maar één niveau van begraving zonder oversnijdingen aanwezig is, kan men uitgaan van ca. 1 graf per 3 m².

De betekenis van de twee kleine ronde paalkuilen langs graf S13 is momenteel nog onduidelijk.

De lagen onder de graven: S4, S6, S12 en S18, konden ook niet gedateerd worden wegens de afwezigheid van vondsten. Gezien de ligging bovenop de moederbodem en de dateringen van het onderzoek uit 2002, is deze laag vermoedelijk niet ouder dan het einde van de 14^e eeuw: de periode van de oudste bouwphase van het klooster.

De sporen zijn goed bewaard. De bewaringstoestand van de skeletten is echter nog niet gekend. Verwacht wordt dat ook deze goed is, gezien de graven niet of weinig verstoord waren, de aangetroffen beenderen in anatomisch verband lagen (of in het geval van de schedel daar waar deze in een graf verwacht kon worden) en de natheid van de bodem die een goede conservering van organische materiaal in de hand werkt.

We kunnen dus besluiten dat het terrein drie archeologische vlakken bevat:

- Op ca. 50 cm onder het maaiveld (20,8 m TAW) net onder laag S1, de licht-humeuze laag die vermoedelijk een tuinfase voorstelt. Hieronder bevinden zich de afbraaklagen van het klooster en mogelijk nog enkele muurrestanten.
- Op ca. 0,9 m onder het maaiveld (20,4 m TAW), het niveau waarop de graven zichtbaar zijn.
- Op ca. 1,1 m onder het maaiveld (20,2 m TAW), ter hoogte van de moederbodem.

⁴³ Wouters 2004(b), 74-76.

⁴⁴ Het is tot op heden echter onduidelijk of de betekenis van het woord “afsluiten” moet gezien worden als het sluiten voor nieuwe begravingen, het opheffen van het kerkhof of het plaatsen van een fysieke afsluiting.

2.3 Vondsten

Gedurende het onderzoek werd er slechts één vondst⁴⁵ gedaan: een randfragment van een Siegburg drinkschaal te dateren tussen 1300 en 1550⁴⁶. De vondst werd gedaan in spoor S10/17, die ook graf S11 doorsneed. Gezien het slechts om één vondst gaat, is het onmogelijk om deze te gebruiken om dit spoor of onderliggende sporen te dateren.

2.4 Assessment van stalen

Er zijn gedurende het proefsleuvenonderzoek geen stalen genomen in het onderzoeksgebied. Er werd dan ook geen assessment uitgevoerd.

2.5 Conservatie-assessment

Het oppervlak van de aardewerkfragmenten is ietwat verweerd maar de fragmenten verweren niet verder in hun huidige bewaaromgeving. Bovendien is geen microbiologische schade of schade door plantenwortels zichtbaar.⁴⁷ Er is bijgevolg sprake van een matige en stabiele schade.⁴⁸ Er hoeven dan ook geen verdere conserveringsmaatregelen getroffen te worden.

Naar preventieve conservatie toe, dient deze keramiek bewaard te worden in een stabiele omgeving van 40 – 50 % RV met een temperatuur van 16 – 18°C en verpakt te worden in zachte zuurvrije materialen.⁴⁹

⁴⁵ V1, S10.

⁴⁶ De Grootte (2008) 374.

⁴⁷ Cleeren (2014) 79-92.

⁴⁸ Cleeren (2014) 56.

⁴⁹ Cleeren (2014) 94.

3. Conclusie

3.1 Synthese van de site

Onder een pakket antropogene lagen van ca. 90 cm dik, kon de moederbodem worden waargenomen in de vorm van een licht groengele zandgrond gevolgd door de bruingroene zandgrond met fragmenten ijzerzandsteen behorende tot quartaire alluviale afzettingen van de Demer.

Het antropogene pakket bestond uit achttien sporen geregistreerd: zeven lagen waarvan één een verzakking is boven een oudere gracht, twee kuilen, twee paalkuilen en zes inhumatiegraven.

De laag recente bouwpuin die de volledige sleuf bovenaan afdekte is afkomstig van de recentste verbouwfase van de portierswoning tot brasserie en de aanleg van de parking/tuin. De hieronder gelegen licht-humeuze laag S1 wijst op een tuinfase. Deze tuinfase werd voorafgegaan door puinlaag S2, vermoedelijk afkomstig van de afbraak van het klooster in de 18^e eeuw, gezien de fragmenten bouwpuin en blokken ijzerzandsteen. Mogelijk behoorde kuil S3, die ook verschillende van deze blokken bevatte, ook tot deze fase. Laag S10/17 was ook deels zichtbaar in het vlak. Gezien de verzakking van deze laag bevindt hier zich waarschijnlijk een gracht onder, die tijdens het huidige onderzoek nog niet werd aangetroffen. Onder deze puinlagen werden zes goed bewaarde NNO-ZZW inhumatiegraven aangetroffen, allen langs elkaar gelegen en behorende tot het kerkhof van het Minderbroedersklooster. Eén van de graven doorsneed ook twee kleine lichtgrijze ronde paalkuilen, vermoedelijk van de oudste bouwfase van het klooster.

Er werd slechts één niveau van graven geregistreerd zonder oversnijdingen met ca. één graf per 3 m². De graven kwamen over de volledige lengte van de sleuf voor. We mogen dan ook aannemen dat in het volledige tuingebied ten zuiden van de kloosterkerk er graven kunnen voorkomen. Ook omdat reeds ten noorden en ten oosten van het onderzoeksgebied graven zijn aangetroffen. De bewaringstoestand van de skeletten is vermoedelijk goed, gezien de graven niet of weinig verstoord waren, de aangetroffen beenderen in anatomisch verband lagen (of in het geval van de schedel daar waar deze in een graf verwacht kon worden) en de natheid van de bodem die een goede conservering van organische materiaal in de hand werkt.

3.2 Potentieel op kenniswinst

De archeologische vindplaats heeft een hoge waarde en de site heeft een hoog potentieel op kennisvermeerdering. Temeer omdat de (bouw)geschiedenis van één van de oudste kloosters uit Diest slechts gedeeltelijk kon onderzocht worden tijdens het onderzoek in 2002. Tot op de dag van vandaag zijn slechts enkele restanten overgebleven van dit klooster en buiten de graven die in de pandgangen werden aangetroffen is er niets geweten over het omliggende kerkhof en de mensen die hier begraven werden.

3.3 Impact van de geplande werken

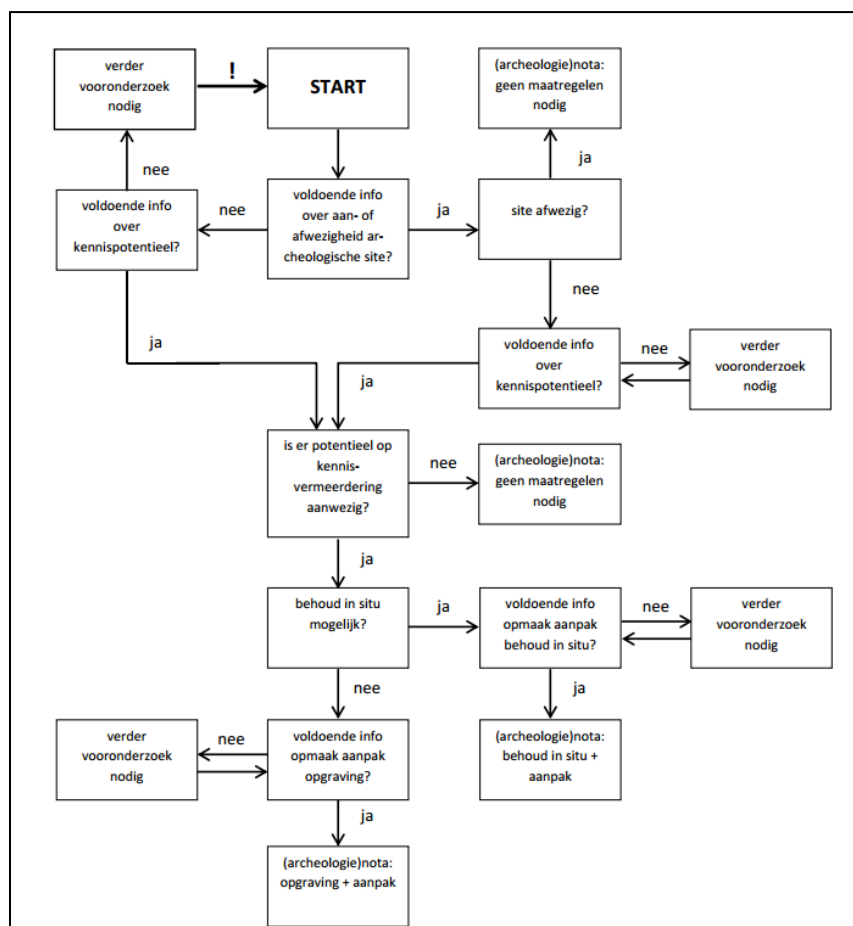
Op basis van de omschrijving van de geplande bodemingrepen (H.1.3) kan de impact van deze bodemingrepen op het aanwezige archeologisch erfgoed bepaald worden.

De oorspronkelijke ontwerpplannen van het project werden echter in die mate gewijzigd dat zowel de afbraakwerken als de nieuwbouw maximaal een verstoring van 0,5 m onder het huidige maaiveld zullen veroorzaken. Enkel het eerste archeologische vlak - vermoedelijk met afbraaklagen en muurrestanten van het klooster - zal hierbij verstoord worden. Aangezien van de kloosterkerk nog muurresten bewaard zijn die bijna bovengronds lagen, kunnen deze zelfs bij minimale bodemingrepen aangetroffen worden. Het archeologische vlak

met de graven en de onderliggende moederbodem, op ca. 0,9 tot 1 m onder het maaiveld, zal door een 40 cm dikke buffer beschermd blijven.

3.4 Afweging noodzaak vervolgonderzoek

Voor de afweging van de noodzaak voor verder onderzoek maken we gebruik van de beslissingsboom zoals opgenomen in de *CGP 4.0* (Afb. 23).

Afb. 23: Beslissingsboom bij de afweging voor de noodzaak van verder vooronderzoek en/of een opgraving (Bron: OE, CGP 4.0, p. 32).

Het proefsleuvenonderzoek wijst op de aanwezigheid van een archeologische site, en meer bepaald restanten van een kloosterkerk te dateren vanaf de 13de eeuw en het bijhorende kerkhof. Er is voldoende info over het kennispotentieel. Door een lacune in de kennis, is er kenniswinst te halen uit deze site. De impact van de geplande werken is zodanig dat er deels behoud *in situ* mogelijk is.

Gedeeltelijk onderzoek in de vorm van een opgraving en een gedeeltelijke bewaring *in situ* is bijgevolg noodzakelijk. Uitgaande van de impact van de werken en spreiding van de sporen wordt een archeologische opgraving van het eerste niveau op 0,5 m onder het maaiveld (20,8 m TAW) noodzakelijk geacht. Na afdoende beschermingsmaatregelen kunnen de dieperliggende archeologische resten *in situ* bewaard blijven, gezien de aanwezige buffer van 0,4 m bovenop het archeologische niveau met de skeletten. Dit geldt voor de zone van 530 m² waar bodemingrepen zullen plaatsvinden.

Er is voldoende info beschikbaar om de aanpak van deze opgraving en *in situ* bewaring te bepalen. We verwijzen hiervoor naar het Programma van Maatregelen van deze nota.

4. Samenvatting

De initiatiefnemer plant in een ca. 1481 m² groot gebied, kadastraal gekend als Diest, afd. 1, sectie A, percelen 1413C en 1406R en gesitueerd langs de Michel Theysstraat in Diest (prov. Vlaams-Brabant), de verbouwing van een bestaande woning tot drie appartementen en de bouw van twee nieuwbouw appartementen. De zone waar bodemingrepen en afbraakwerken zijn voorzien is ca. 530 m² groot.⁵⁰

Voor het onderzoeksterrein werd voorafgaandelijk aan deze nota een bureauonderzoek uitgevoerd met projectcode 2017J42 uit gevoerd door Aron bv. De resultaten hiervan werden beschreven in de in akte genomen archeologienota met ID 5342.

Gedurende het onderzoek werd één NW-ZO georiënteerd sleuf aangelegd van ca. 2 m breed en 10 m lang, conform het programma van maatregelen. In het NW-uiteinde werd een proefput van ca. 1 x 2 m en 1,2 m diep aangelegd tot in de moederbodem. In totaal werd op deze wijze 4 % onderzocht van de oppervlakte van de zone waarop de bodemingrepen plaatsvinden.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd vastgesteld dat de moederbodem zich op een gemiddelde diepte bevond van ca. 0,9 m onder het huidige oppervlak. Deze bestond uit een licht groengele zandgrond gevolgd door de bruingroene zandgrond met fragmenten ijzerzandsteen: beiden alluviale afzettingen van de Demer. De moederbodem werd afgedekt door een ca. 1 m dik pakket van antropogene lagen.

Bovenaan bevond zich een puinlaag afkomstig van de recentste bouwwerken op het terrein. Hieronder bevonden zich een lichthumeuse laag van een tuinfase en enkele oudere puinlagen die vermoedelijk afkomstig zijn van de afbraak van de kerkgebouwen in de 18de eeuw gezien de vele bouwpuin fragmenten en stukken van ijzerzandsteen blokken. Onder deze puinlagen werden zes inhumatiegraven aangetroffen, allen volgens dezelfde oriëntatie met het hoofd in zuidzuidwestelijke richting en het aangezicht naar het noordnoordoosten gericht, parallel met de richting van de verdwenen Minderbroederskerk. Er werden geen vondsten gedaan die een datering konden geven aan de graven. Onder de graven bevond zich nog een pakket van 20 cm lagen tot op de moederbodem. Deze konden niet gedateerd worden wegens de afwezigheid van vondsten maar zijn vermoedelijk niet ouder dan het einde van de 14^e eeuw: de periode van de oudste bouwphase van het klooster.

Op basis van de bevindingen van het archeologisch onderzoek kon duidelijk de aanwezigheid van een deel van het kerkhof behorende tot het Minderbroederklooster vastgesteld worden op een diepte van ca. 1 m onder het huidige oppervlak.

Deze archeologische site heeft een hoge archeologische waarde en potentieel op kennisvermeerdering. De ontwerpplannen van het project werden echter in die mate gewijzigd dat zowel de afbraakwerken als de nieuwbouw maximaal een verstoring van 0,5 m onder het huidige maaiveld zullen veroorzaken. Enkel het eerste archeologische vlak op ca. 50 cm onder het maaiveld (20,8 m TAW) - vermoedelijk met afbraaklagen en muurrestanten van het klooster - zal hierbij verstoord worden.

Gedeeltelijk onderzoek in de vorm van een opgraving en een gedeeltelijke bewaring *in situ* is bijgevolg noodzakelijk. Uitgaande van de impact van de werken en spreiding van de sporen wordt een archeologische opgraving van het eerste niveau op 0,5 m onder het maaiveld (20,8 m TAW) noodzakelijk geacht. Na afdoende beschermingsmaatregelen kunnen de dieperliggende archeologische resten *in situ* bewaard blijven, gezien de aanwezige buffer van 0,4 m bovenop het archeologische niveau met de skeletten. Dit geldt voor de zone van 530 m² waar bodemingrepen zullen plaatsvinden.

⁵⁰ In de archeologienota werd berekend dat deze zone 347 m² groot was. Aan de hand van aanvullende informatie van de opdrachtgever werd deze oppervlakte aangepast naar 530 m².

BIBLIOGRAFIE

CGP: Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

CLEEREN, N. (2014) *Schadeatlas archeologische materialen*, Gent.

DE GROOTE, K. (2008) *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen*, Brussel.

DE LANGHE H. & DRIESEN P. (2017) *Archeologienota Diest, Michel Theysstraat, Verbouwing van een portierswoning en bouw van twee woningen*, Tongeren.

FREDERICKX, E. & GOUWY, S. (1996), *Toelichting bij de Quartair Geologische Kaart. Kaartblad 25 Hasselt*, Leuven.

RAYMAEKERS F.J.E. (1870), *Het kerkelijk en liefdadig Diest*, Leuven.

VAN DER LINDEN G. (1940) 'Een wandeling door Diest in de XVIe eeuw', in: *Jaarboek van de Dietersche Kunstkring* 12, 22-72.

WOUTERS M. (2003) Het Minderbroedersklooster te Diest, *Archeologie 2003. Recent archeologisch onderzoek in Vlaams-Brabant*, 3-4

WOUTERS M., (2004a), *Archeologisch onderzoek naar het Minderbroedersklooster Park Cerckel, Diest 4 augustus 2003 -31 januari 2004*.

WOUTERS M., (2004b), *Begraven te Minderbruers : het minderbroedersklooster van Diest archeologisch onderzocht*, Diest.

